

TALINNA TEHNIKAÜLIKOOL
Majandusteaduskond
Rahvusvaheliste suhete instituut
Rahvusvaheliste suhete ja politoloogia õppetool

Laura Kajanus

**SOOME LIITUMINE NATO'GA: SOOME VÕIMALUSED
JA OHUD**

Bakalaureusetöö

Juhendaja: dotsent Holger Mölder

Tallinn 2016

Olen koostanud töö iseseisvalt.

Töö koostamisel kasutatud kõikidele teiste autorite töödele,

olulistele seisukohtadele ja andmetele on viidatud.

Laura Nelli Johanna Kajanus.....

(allkiri, kuupäev)

Üliõpilase kood: 124162

Üliõpilase e-posti aadress: lkajanus@gmail.com

Juhendaja dotsent Holger Mölder:

Töö vastab bakalaureusetööle esitatud nõuetele

.....

(allkiri, kuupäev)

Kaitsmiskomisjoni esimees:

Lubatud kaitsmisele

.....

(ametikoht, nimi, allkiri, kuupäev)

SISUKORD

ABSTRAKT	4
SISSEJUHATUS	5
1. NATO KUJUNEMINE, EESMÄRGID JA LIIKMESRIIGID	7
1.1. NATO poliitilised eesmärgid	7
1.2. NATO liikmesriigid	8
1.3. NATO koostöö Soome ja Venemaaga	10
2. SOOME VÕIMALUSED JA OHUD NATOGA LIITUDES	12
2.1. Põhjused, miks Soome ei ole NATO liikmesriik?	15
2.2. NATO toetajaskond Soomes	17
1.2.1. Ekspertide arvamused NATOga liitumisest	22
3. VENEMAA MÕJU SOOME MAJANDUSELE	24
3.1. Kasutatud andmete ja meetodite kirjeldus ning valiku põhjendus	26
3.2. Venemaa mõju Soome ettevõtetele, turismindusele ja energeetikale	27
3.3. Järeldused	32
KOKKUVÕTE	34
POHDINTA	36
VIIDATUD ALLIKAD	38
LISAD	43
Lisa 1. NATO liikmesriikide kaart	43
Lisa 2. Euroopa Liidu liikmesriikide kaart	44
Lisa 3. Ettevõtete intervjuu küsimused	45
Lisa 4. Joonis Soome erakondade NATO toetuse kujunemisest	46
Lisa 5. Joonis Soome erakondade NATO toetamine 2015. aastal	47

ABSTRAKT

Bakalaureusetöö pealkiri on „Soome liitumine NATOga: Soome võimalused ja ohud.“ Töö eesmärk on analüüsida, kui sõltuv on Soome majandus Venemaa turgudest. Uurimusprobleemiks on, et Soome ühinemisel NATOga võib Venemaa hakata mõjutama Soome majanduslikku olukorda negatiivselt.

Töö on ülesehitatud kvalitatiivsele uurimismeetodile, et selgitada, kui sõltuv on Soome majandus Venemaa turgudest ning kas ja kuidas Venemaa võib mõjutada Soome majandusliku olukorda NATOga liitumisel. Analüüsitakse Soome ja Venemaa ning Soome ja NATO vahelisi suhteid. Vaadeldi Soome majandust ning koostati juhtumipõhised intervjuud nelja erineva ettevõttega, milleks on Profile, Valio, Olvi ja Ponsse. Lisaks uuriti Soome turisminduse ja energeetika sõltuvust Venemaast.

Uurimuse tulemustest selgub, et Soome majandus on sõltuv Venemaast. Igasugune samm lähemale NATO liikmelisusele seab ohtu riigi julgeoleku ja ettevõtete võimaliku kauplemise Venemaaga. Lähtudes analüüsi tulemustest selgub, et Soome on saavutanud suhetes NATOga kõik, mida on võimalik saavutada riigil, mis ei ole alliansi liikmesriik. Soome liitumine NATOga ei ole ajakohane ja liituda tuleks ainult koos Rootsiaga. Uuringu tulemustest selgus, et viimase neljateistkümne aasta jooksul on soomlased NATOga liitumise vastu. Soome on suutnud pärast külma sõja lõppu säilitada tugeva erapooletu riigi staatuse ning sellise välispoliitilise strateegiaga soovitakse jätkata.

Võtmesõnad: Soome, NATO, Venemaa, majandus, kaubandus, turismindus, energeetika

SISSEJUHATUS

Soome on kõige põhjapoolsem Euroopa Liidu riik, mille ida naabriks on suur ja mõjuvõimas Venemaa. Venemaal on tähtis roll majanduse ja poliitika mõjutamisel nii Soomes kui ka teistes riikides. Venemaa on korduvalt ähvardanud Soomet ja Rootsit, kui riigid otsustavad NATOga liituda. Venemaa võib hakata mõjutama NATO liikmesriike, et nad hääletaksid Soome liitumise vastu. Venemaal nähakse Soome liitumist NATOga, kui ameeriklaste võimalust rajada sõjaväebaasid Venemaa piiri lähedale, mis omakorda ohutab Venemaad. Suur geopoliitiline muutus mõjutab Venemaa julgeolekupoliitikat.

Käesoleva bakalaureusetöö pealkiri on „Soome liitumine NATOga: Soome võimalused ja ohud.“ Teema valiti põhjusel, et autor tunneb suurt huvi Soome riigis toimuvast ning Soome liitumine NATOga on aktuaalne. Töö uurimisprobleemiks on Soome ühinemisel NATOga võib Venemaa hakata mõjutama Soome majanduslikku olukorda negatiivselt. Ning uurimisprobleemi lahendamiseks püstitab töö järgmised uurimisküsimused:

1. Kuidas täna Soomes tegutsevad ettevõtted tunnetavad Venemaa sanktsioonide mõju ning millised on Soome energeetika ja turisminduse seosed Venemaaga?
2. Kuidas on varasemad konfliktsituatsioonid Venemaaga mõjutanud Soome majandust?
3. Kui sõltuv on Soome majandus Venemaa turgudest?

Töö eesmärkideks on hinnata Soome majanduse seoseid Venemaa turgudega ja millist mõju võib Venemaa avaldada Soomele, kui otsustatakse liituda NATOga. Töö eesmärkide saavutamiseks analüüsitakse NATO kujunemise ja laienemise põhimõtteid, Soome ja NATO vahelisi suhteid ning Venemaa mõju Soome majandusele.

Töös on püstitatud hüpotees: Soome majandus sõltub Venemaa turgudest ning liitumine NATOga võib avaldada negatiivset mõju Soome majandusele

Võimalik ekspordi keeldude laienemine tekitab riigile suuri majanduslikke probleeme. Majanduskriisi 1990datel tekkis Nõukogude liidu turgude kadumisega. Sest pärast Nõukogude liidu lagunemist, tuli Soomel ümber organiseerida kogu ekspord. Samas ekspordi suunamine Kagu- Aasia turgudele leevendasid majanduskriisi ning tänu sellele on Hiinast ja

Indiast saanud Soomele olulised kaubanduspartnerid. Majanduskriisid on tekkinud Venemaa turgude kadumisega, mis omakorda kinnitab, et Soome majandus sõltub suuresti idanaabrist. Viimaste aastakümnete ning külma sõja järgsete aegade poliitilised ja majanduslikud arengud on muutnud Soome majanduse Venemaa turgudest sõltuvaks. Ajaloolised kogemused näitavad, et Venemaa on alustanud Soome vastu sõda, ilma seda ette kuulutamata. Sõjad on tekitatud venelaste poolt ning on valetatud sõja algamise põhjuste kohta. Viimaste aastate ärev välispoliitiline olukord on tekitanud kartuse, et Soome võib sattuda Venemaa rünnakute alla, mistõttu on aktuaalne teema liitumine sõjalise alliansiga NATO. Lähtudes analüüsi tulemustest selgub, et Soome on saavutanud suhetes NATOga kõik, mida on võimalik saavutada riigil, mis ei ole liikmesriik. Soome liitumine NATOga saaks toimuda ainult sellisel juhul, kui liitutakse koos Rootsiaga. Liitumine NATOga ei tohi hakata mõjutama Soome majandust ja julgeolekut. Soome liitumine NATOga oleks olnud probleemide vähesuse tõttu lihtsam 1990ndatel ning lähtudes viimaste aastate keerulisest välispoliitilisest olukorrast on lihtsam liitumine edasi lükata lähitulevikku. Kui Soome otsustab liituda sõjalise alliansiga, peab riik leidma viisid, kuidas säilitada head poliitilised kui ka kaubanduslikud suhted Venemaaga. NATOga liitumist ei toeta Soome suurimad erakonnad ja enamus rahvast. Soome on suutnud pärast külma sõja lõppu säilitada tugeva neutraalpoliitika staatuse ning sellist välispoliitikat tuleb edasi arendada.

Töö jaguneb kolmeks erinevaks peatükiks. Esimene peatükk käsitleb NATO kujunemist, eesmärke ja tekkimist. NATO eesmärgiks on rahu ja stabiilsuse tagamine kogu Euroopas. NATOsse kuulub 28 liikmesriiki ning 22 partnerriiki. Soome on NATO partnerriik. Teine peatükk käsitleb Soome võimalusi ja ohte NATOga liitumisel, kus selgub, et Soomele on pigem kahjul kui kasulik NATOga liituda. Venemaa võib Soome liitumisel NATOga suurendada sõjalist varustatud Läänemere piirkonnas. Kui aga Soome otsustab NATOga liituda, peaks seda tegema juhul kui liitutakse koos Rootsiaga. Kolmas peatükk keskendub Venemaa mõju väljaselgitamisega Soome majandusele ning uuritakse kui sõltuv on Soome Venemaa turgudest. Analüüsiti Venemaa sanktsioonide mõju neljale Soome rahvusvahelistele ettevõtetele, milleks on Ponsse, Profile, Valio ja Olvi.

1. NATO KUJUNEMINE, EESMÄRGID JA LIIKMESRIIGID

Põhja- Atlandi Lepingu Organisatsioon ehk NATO (ing.k. *North Atlantic Treaty Organization*) loodi 4. aprillil 1949. aastal, mille aluseks on Põhja- Atlandi leping, mida tuntakse ka Washingtoni lepingu nime all. Nõukogude Liidu vastu loodi Lääne- Euroopa Liit: Belgia, Prantsusmaa, Luksemburgi, Hollandi ja Suurbritannia vahel. Brüsseli leping, mis on Lääneliidu alus, sõlmiti 17. märtsil 1948. aastal. Läbirääkimisi Põhja- Atlandi kaitsmiseks alustati 6. juulil 1948. aastal Brüsseli lepingu liikmete, USA ja Kanada vahel, et sõlmida Washingtoni leping. Esimese riigina ratifitseeris Washingtoni lepingu 3. mail Kanada ning leping jõustus Itaalia ratifitseerimisega 24. augustil. (Kolga, Maigre, Mälksoo, Mölder, Noorkõiv 2004, 12). NATO liikmesriigid on alates külma sõja lõpust oma relvajõude vähendanud, ümber on kujundatud allianssi funktsioone, missioone ja eesmärke. Programm „Partnerlus rahu nimel“ algatati, et aktiivsemat koostööd teha riikidega, mis pole NATO liikmed, ning lisaks kirjutati alla NATO- Vene alalise ühisnõukogu põhiaktile, mis näeb ette koostöösuhete loomist Venemaaga. NATO- Vene alaline ühisnõukogu (ing.k. *Russia Permanent Joint Council* ehk PJC) loodi 1997. aastal, 27. mail Pariisis. Diskussioonid julgeoleku ja poliitilistel teemadel ning võimaliku konsensuse saavutamiseks toimuvad ühisnõukogus kokkusaamised, kuhu kuuluvad põhiakti tingimustel Venemaa ja NATO liitlaste esindajad. Programm „Partnerlus rahu nimel“ [ing.k. *Partnership for Peace* (PfP)] loodi 1994. aasta jaanuaris. Allianssi koostööpartneritel on suurem kaasarákimise õigus programmide planeerimisel ja juhtimisel. Koostööpartnerid saavad osa võtta NATO julgeoleku programmide, sõjaväeõppustest ja tsiviilkaitse operatsioonidest. (NATO põhiaktid 2:22)

1.1. NATO poliitilised eesmärgid

NATO on transatlantiline partnerlus Euroopa riikide, Kanada ja Ameerika Ühendriikide vahel ning, mille eesmärgiks on rahu ja stabiilsuse saavutamine kogu Euroopas.

Partnerluse põhieesmärgid on poliitilised ning lähtutakse ühisest kaitseplaneerimisest ja sõjalisest koostööst. Lisaks toimuvad kooperationsioonid majanduse, teaduse, keskkonna ning teistes valdkondades. Külma sõja ajal oli NATO eesmärgiks ühise kaitse arendamine ja säilitamine ning poliitiliste probleemide lahendamine. Praeguseks NATO põhieesmärgiks on Euroopa stabiilsuse edendamine, millest lähtuvalt töötatakse välja meetodeid, kuidas ühiselt kriise lahendada ja saavutada rahuvalvet. Poliitiliste konsultatsioonide, kaitsemeetmete planeerimise, kaitseoperatsioonide ja relvastuskokkulepete plaanide koostamise eest vastutavad NATO juures tegutsevad komiteed. (Välisministeerium) NATO tegevuse tähtsaimad eesmärgid sätestab Washingtoni lepingu viies artikkel. Artikli eesmärgiks on liikmesriikide julgeoleku kindlustamine ja kaitsmine poliitiliste ning vajadusel sõjaliste vahenditega. Leping sätestab reeglid riikide julgeoleku tagamiseks. (Eesti NATO Ühing)

1.2. NATO liikmesriigid

Esimesed kaksteist, kes liitusid NATOga, olid Belgia, Holland, Prantsusmaa, Luksemburg, Suurbritannia, USA ja Kanada, Itaalia, Island, Taani, Portugal ja Norra. NATO liikmesriikidest ei kuulu Euroopa Liitu Island, Norra, Türgi, Albaania, USA ja Kanada. Euroopa Liidu liikmesriikidest ei kuulu NATOsse Soome, Rootsi, Iirimaa, Küpros, Malta ja Austria. (Vaata NATO ja Euroopa Liidu liikmesriikide kaarti lisa 1. ja lisa 2). Euroopa Liidu ja NATO liikmesriigid on välja toodud tabelis 1. NATOI ja Euroopa Liidul on 22 ühist liikmesriiki. NATO partnerriigid lisaks Soomele on: Rootsi, Venemaa, Valgevene, Iirimaa, Austria, Ukraina, Šveits, Gruusia, Armeenia, Aserbaidžaan, Bosnia ja Hertsegoviina, Makedoonia, Kasahstan, Kirgiisi Vabariik, Malta, Moldova, Montenegro, Serbia, Tadžikistan, Türkmenistan, Usbekistan. (Eesti NATO Ühing)

Tabel 1. NATO liikmesriikide arv, liitumise aasta ja Euroopa Liitu kuulumine

Liikmete arv	NATOga liitumise aasta	Liikmesriik	Euroopa Liidu liige	ELi liitumise aasta
1	1949	Belgia	On liige	1958
2	1949	Luksemburg	On liige	1958

3	1949	Prantsusmaa	On liige	1958
4	1949	Holland	On liige	1958
5	1949	Itaalia	On liige	1958
6	1949	Suurbritannia	On liige	1973
7	1949	Taani	On liige	1973
8	1949	Portugal	On liige	1986
9	1949	USA	Ei ole liige	
10	1949	Kanada	Ei ole liige	
11	1949	Norra	Ei ole liige	
12	1949	Island	Ei ole liige	
13	1952	Kreeka	On liige	1981
14	1952	Türgi	Ei ole liige	
15	1955	Saksamaa	On liige	1958
16	1982	Hispaania	On liige	1986
17	1999	Tšehhi Vabariik	On liige	2004
18	1999	Ungari	On liige	2004
19	1999	Poola	On liige	2004
20	2004	Eesti	On liige	2004
21	2004	Läti	On liige	2004
22	2004	Leedu	On liige	2004
23	2004	Sloveenia	On liige	2004
24	2004	Slovakkia	On liige	2004
25	2004	Bulgaaria	On liige	2007
26	2004	Rumeenia	On liige	2007
27	2009	Horvaatia	On liige	2013
28	2009	Albaania	Ei ole liige	

Allikas: (www.nato.int; www.europa.eu)

Kõige laiaulatuslikum liitumine toimus 2004. aastal, kui NATOga sõlmisid lepingu 8 riiki. Viimane laienemine oli 2009. aastal, mil NATO täisliikmeteks said Albaania ja Horvaatia. Ameerika Ühendriikide NATO saadiku Douglas Lute sõnul liikmesriikide laienemist lähiaastatel ei tohiks toimuda, sest suureneks ebastabiilsus Venemaaga. Gruusia, millele lubati liikmelisust alates 2008. aastast, peab veel aastaid ootama, samuti Makedoonia, Bosnia ja Hertsegoviina ja Ukraina. Venemaa on siseriiklikult ebastabiilne ja NATO laienemisega suurendatakse seda veelgi. Venemaa roll on strateegiliselt oluline ning seetõttu peaks NATO laienemine lähiaastateks peatuma. Venemaa ei soovi endiste Nõukogude Liidu riikide liitumist NATOga. (Lute 2016)

NATO kindral Peter Paveli sõnul on NATO ja Lute arvamused liitumisest erinevad ning NATO ei toeta Lute mõtteid. NATO soov on laieneda ning tahab tulevikus uusi liikmeid vastu võtta. Soome kaitsevõime on tugev ning pääsemine sõjalisel alliansil oleks tagatud, kui riik otsustaks liikmeks astuda. Liikmelisus on oluline, sest Venemaa sõjaline võimekus on

tunduvalt paranenud professionaalsemate relvajõudude ning laienenud varustatavuse tõttu. (Pavel 2016)

Venemaa sõjalise võimekuse efektiivsemaks muutumine on ohuks NATOle ja teistele riikidele. Riigid peavad arendama oma kaitsevõimekust. NATO laienemine on aga ohuks Venemaale, sest laienemise suund on Venemaa piiriäärsetesse riikidesse. Venemaa näeb laienemises ainult ameeriklaste soovi rajada sõjaväebaasid võimalikult Venemaa lähedale. (Bergquist, Heisbourg, Nyberg, Tiilikainen 2016)

1.3. NATO koostöö Soome ja Venemaaga

Alliansi strateegiline kontseptsioon võeti vastu Lissaboni tippkohtumisel 2010. aastal, mille põhiülesandeks on kollektiivkaitse, kriisiohje ja julgeolek. Mida laiem on partnerlusuhete võrk, seda efektiivsem on julgeoleku ja stabiilsuse tagamine väljaspool alliansi piire. Koostööd moodustatakse riikidega, millel on NATOga ühiseid väärtuseid ja julgeolekuhuve. Erineva formaalsusega partnerlussuhted on Euro- Atlandi Partnerlusnõukogu (EAPC), Partnerlus rahu nimel (ink.k. *Partnership for Peace*, PfP), Vahemere dialoogi (VD) ning Istanbuli Koostööalgatuse vahel (ICI). Kahepoolseteks koostöövormideks on NATO- Vene Nõukogu (NRC), NATO- Ukraina Komisjon (NUC) ja NATO- Gruusia Komisjon (NGC). Euroopa liidu ja NATO liikmesriikidest 22 riiki kattuvad, kooperatsioon on oluline kõikides valdkondades. Kriisiohje- ja humanitaaroperatsioonides tehakse koostööd ÜROga. (Välisministeerium)

Rahupartnerlusprogrammi kahepoolset koostööd on Soome ja NATO teinud alates 1994. aastast. Soome on Euro- Atlandi Partnerlusnõukogu (ing.k. *The Euro- Atlantic Partnership Council*, EAPC) liige alates 1997. aastast, mis on ühtlasi ka organisatsiooni loomise aasta. Sinna kuuluvad kõik 28 NATO liikmesriiki ja 22 partnerriiki. Soome osaleb NATO rahupartnerlusprogrammis, mis hõlmab välis- ja julgeolekupoliitilist koostööd, osalemist kriisireguleerimises ning kriisiohjamise sõjalise võimekuse arendamist. Rahupartnerlusprogrammi sihtfondiga (ing.k. *PfP Trust Funds*) on Soome toetanud stabiilsuse tagamist Kesk- Aasias, Lõuna- Kaukaasias ja Lääne- Balkani riikides. Koostöö NATOga loob ja säilitab Soome valmiduse osaleda rahvusvahelistes kriisireguleerimistes. ÜRO, Euroopa Liidu ja OSCE kriisiohjamise võimekus põhineb peamiselt NATO standartidel. Hetkel osaleb

Soome kahel NATO juhitud kriisiohjamise operatsioonil, milleks on KFOR Kosovo ja Resolute Support- operatsioon Afganistan. (Ulkoasiainministeriö)

NATO külma sõja järgne poliitika Venemaa suunal on vastastikuse usalduse suurendamine ja soodsa koostöökeskkonna kujunemine. Venemaa suhteid alliansiga fikseeris 1997. aastal heakskiidetud alusakt. Aktuaalseid julgeolekupoliitilisi teemasid ja praktilist vastastikku koostööd arendatakse NATO- Vene nõukogus (NRC), mis loodi 2002. aastal. Seoses Krimmi annekteerimisega on alates märtsist 2014 NATO ja Venemaa vaheline koostöö täielikult peatatud. NATOle on koostöö Venemaaga strateegiliselt tähtis rahu, stabiilsuse ja julgeoleku ühisruumis. NATO eesmärk on parandada ja saavutada tõelist partnerlust Venemaaga, kas ja millal see juhtub sõltub Venemaast. (Välisministeerium)

2. SOOME VÕIMALUSED JA OHUD NATOGA LIITUDES

Soome ja Venemaa vaheline maapiir on kokku 1300 km, liitumisel NATOga tekib olukord, kus ollakse pikima maismaapiiriga riik Venemaale. Ühist piirjoont on kokku 1343 kilomeetrit. (Tilsatokeskus.) Edukaks maapiiri kaitsmiseks on vaja head varustust ning tugevat sõjalist jõudu. Liitudes NATOga on Soome võimaluseks suurenenud kaitsevägede sõjaline võimekus ja parem sõjalise tehnika varustatus, mis muudab riigi kaitsmise efektiivsemaks. Kuid vaadates ajalugu, saadi piiride kaitsmisega hakkama Talve ja Jätkusõjas, mis tähendab seda, et Soome riik on võimeline edukalt piiri kaitsma ka tänapäeval.

Külma sõja lõppedes Soome julgeoleku ja kaitsepoliitikas radikaalseid muutusi ei toimunud, sest Ida ja Lääne vastaseisu vähenemine ei nõudnud loobumist mitteliitumispoliitikast. Soome poliitilist- ja positsiooniliini kohandati muutunud olukorraga. Rohkem kui kolmekümne aasta jooksul võeti osa ÜRO rahuvalveoperatsioonidest. Balkani relvakonfliktidele tuli reageerida kriisiohjamise operatsioonidega ning oldi valmis jõu kasutamiseks. NATOst on saanud efektiivne kriisiolukordades tegutseja. Aja jooksul on Soomel väljaarenenud ja hästitoimivad suhted NATOga. Soome panused NATO juhitud operatsioonides on viimase kümne aasta jooksul olnud võrreldavad liikmesriikide panustega. Soome pole kunagi langetanud konkreetset otsust NATOga liitumiseks või mitteliitumiseks, sest rahvusvahelised suhted pole tekitanud olukorda, mis nõuaks liitumise vajadust. Külma sõja ajal läks ÜROlt NATOle üle kriisiohjamisalaste tegevuste juhtimine. Muutused tekitasid raskusi nii Soomele kui ka NATOle. Julgeoleku huvides tuli aktiivselt osa võtta ühistest rahvusvahelistest tegevustest, näiteks kriiside ohjamine ja piire ületavate ohtude tõrjumine. NATOga mitteliitumist pooldatakse põhjusel, et usutakse oma riigi olemasolevasse korralikku kaitsevõimesse. Uskumusel toetatakse ajaloolisele kogemusele, sest riigipiiri suudeti kaitsta Talve- ja Jätkusõjas. Sõjalise alliansi NATOga liitudes tunnetatakse ohtu, et Soome territoorium võib muutuda konflikti objektiks või isegi sõjaväljakuks. Soome võib liituda ja mitte liituda, hakkama saab riik igal juhul. Tähtis on otsustada, kuidas, miks ja millistes kontekstides taotleda või mitte taotleda liikmestaatust. (Blomberg 2003).

Soome endise välisministri Erkki Tuomioja sõnul ei ole usutav, et NATOga mitte liitudes jäädakse Venemaa sõjalisse mõjusfääri. Pole põhjust arvata, et Venemaa planeerib riigi vastu rünnakut, sest pole alust kahelda, et Soome riigi territooriumil toimuks ähvardamine ja viha õhutamine Venemaa vastu. Praegustes Soome ja Venemaa vahelistes suhetes pole probleeme, mis puudutaks ainult Soomet või NATOt, seega tuleks nii Rootsil kui ka Soomel NATOga mitte liituda. Soome välis- ja julgeolekupoliitika arendamise väljavaated ei tohi olla mõne aastased, vaid peavad kujunema vähemalt viieteistkümneks aastaks. Soome ja NATO allkirjastasid „Võõrustajariigi leppe“ (ing.k. *Host Nation Support*), mis ei tähenda, et NATOl või mõnel teisel liikmesriigil oleks õigusi ja volitusi tuua Soome riiki relvi või sõdureid ilma Soome konkreetse palve või nõusolekuta. Leping ei kohusta kumbagi osapoolt vastu võtma või andma sõjalisi jõude. Allkirjastatud „Vastuvõtva riigi toetuse“ leping ei sätesta kohustust NATOga liitumiseks ning on seega täiesti eraldiseisev leping. Sotsiaalmeedias levivad valeinformatsioonid selle kohta, et palvet või nõusolekut ei vajataks vägede sissetoomiseks. Soomele on oluline Euroopa Liit ning koostöö NATOga, kuid sellegipoolest lähtutakse oma riigi kaitsest. Vajadusel on võimalik abi saada ÜRO liikmesriikidelt harta artikkel 51 kohaselt. Üksnes Euroopa Liidu liikmena on Soomel ja kõigil teistel liikmesriikidel kohustust anda ja saada sõjalist abi seoses Lissaboni lepingu 42:7 artikliga. Sõjalise alliansi NATO laienemist Venepiirile ei taga Soome turvalisust ning stabiilsust Põhja- Euroopas. (Tuomioja 2014, 2016).

Neljaliikmelise uurimiserühma poolt koostati raport „Mõjud Soomele NATOga liitumisel“ (Bergquist, Heisbourg, Nyberg, Tiilikainen 2016), mis valmis 29. mail 2016. aastal. Uurimiserühma kuulusid kaks soomlast, prantslane ja rootslane. Koostatud raport ei võta seisukohta, kas Soome peaks liituma NATOga või mitte, kuid sellest selgub, et kui Rootsi liitub NATOga, siis kindlasti peaks liituma ka Soome. „Mõjud Soomele NATOga liitumisel“ raport toob välja seisukoha, et Soome ja NATO vahelise rahupartnerlusprogrammiga on Soome saavutanud kõik selle, mida on võimalik omandada ilma täisliikmelisuse staatusega. Lisaks tuuakse välja, et NATOle on väga oluline Soome territoriaalse kaitse parandamine ja integreerumine. Mitteliikmeks olemisel ja konflikti tekkimisel eeldab NATO Soome aktiivset osalemist ühises kaitsepoliitikas. NATO tagab Soomele kohese turvalisuse ainult sellisel juhul, kui ollakse täisliige. Rapordi hinnangu kohaselt muutuvad Venemaa ja Soome vahelised suhted teadmata suunas ja ajaks. Pole teada, kas ja kuidas võib Venemaa hakata Soome riiki mõjutama. Otsus NATOga liitumiseks muudaks täielikult praegust Soome

Julgeolekupoliitikat. NATOga liitumine oleks kõige efektiivsem juhul, kui liitutakse koos Rootsi ja Soomega. Juhul, kui Soome liituks ilma Rootsi, siis oleks kaitsepositsioon üsna ohtlik, sest oleks üks NATO põhjapoolse eesliini strateegiline kaitsja. Vastupidine olukord tekib, kui Rootsi liitub NATOga ja Soome otsustaks edasi püsida erapooletuna. Soome oleks Venemaa vastu vähem kaitsetum, sest ida poolt mõjutab tugev Venemaa ning läänest sõjaline allianss NATO. Seega strateegiliselt oleks loogilisem ja parim võimalus, kui Soome ja Rootsi liituks NATOga koos. Kogu alliansile on oluline mõlema riigi täisliikmelisuse staatus. NATO liikmeks saamine võib hääletamise tõttu mitte jõustuda. NATO võetakse kõik otsused vastu ühehäälselt. Venemaa reaktsioon oleks suure tõenäosusega karm, kui Soome otsustaks NATOga liituda. Riikidevaheline kaubandus võib väheneda, kui Venemaa otsustab sanktsioone laiendada Soome kaupadele ning Venemaa võib mõjutada Soomes elavate venelaste poliitilist olukorda. Võimalik on Baltimaade mõjutamine Venemaa poolt, et riigid hääletaksid Soome liitumise vastu. Viimaste aastatega on olukord Euroopas muutunud dramaatilisel. NATO laienemine on ohuks Venemaale, mille põhjustajaks on Ameerika Ühendriigid. Venemaa arvates on laienemise eesmärgiks ameeriklaste sõjabaaside paigutamine Venemaa piirialadele. Tänapäeva Venemaa ei ole kahtluse alla seadnud Soome integreerumist lääne struktuuriga, kuid geopoliitilisele muudatusele ei jäta Venemaa reageerimata. Lisaks läheb Soome riigile NATOga liitumine aastas maksma 700 miljonit eurot. Soome kaitsekulutuste eelarve on 3.41 miljardit eurot, mis on 1,64% SKP ning NATO nõutud kahest protsendist on puudu 730 miljonit eurot. (Bergquist, Heisbourg, Nyberg, Tiilikainen 2016). Soome riigile läheb NATOga liitumine üsnagi kalliks maksma, eelarvest on puudu suur summa. Kaitsekulutuste suurenemine nõuab kärpimist teistest valdkondadest, mis omakorda halvendab üldist olukorda. Näiteks kui sõjaliste kulutuste suurenemiseks kärbitakse haridusele tehtavaid kulutusi, siis see omakorda nõrgendab kvaliteetse hariduse omandamise võimalust. Raport „Mõjud Soome liitumisel NATOga“ on asjakohane ja toob välja seisukoha, et Venemaa võib majanduslikult ja poliitiliselt Soomet ohustada. Raport on koostatud nelja erineva eksperdi ja välispoliitikaga tegeleva inimeste poolt, mis lisab raportile usaldusväärsuse ja kvaliteetsuse. Antud raportit tuleb Soome valituse poolt korralikult analüüsida ning ekspertide seisukohti ei tohi alahinnata. Raporti tulemused kattuvad NATO saadiku Lute arvamusel, et Venemaa tegelikult reaktsiooni ei ole võimalik kindlaks teha. Lute sõnul tuleb NATO laienemine peatada lähiaastateks. Hetkel tuleb pöörata tähelepanu

Euroopas olevale rahvusvahelisele pingelisele olukorrale ja analüüsida kõiki võimalikke Venemaa rünnakuid lääne suunal.

Soome välispoliitikas rõhutatakse, et ollakse sõjaliselt erapooletu ja liitumatu riik, kuid tegelikkuses tehakse tugevat koostööd Põhjamaade Kaitsekoostöö Organisatsiooniga. Soome kuulub Põhjamaade Kaitsekoostöö NORDEFKO organisatsiooni (ing.k *Nordic Defence Cooperation, Nordefco*). Lisaks Soomele kuuluvad sinna Rootsi, Norra, Taani ja Island. Riikidevahelist koostööd seovad ajalugu, ühised väärtused ja ühtekuuluv ühiskond. Organisatsioon erineb Euroopa Liidust ja NATOst, sest põhineb ühistel huvidel ja on funktsionaalselt paindlikum. Juhtumipõhiselt saab iga riik ise otsustada, kas ja kuidas osaletakse koostööprojektides. Olenemata mitmetest põhimõttelistest erinevustest kaitsepoliitikas, on Põhjamaade relvastused siiski sarnased ning koostöö on muutunud põhjalikumaks kaitse- ja julgeolekupoliitika valdkonnas. Eesmärgiks on kaitsevõimete võrgustike arendamine ning koostöö tugevdamine, luues ühtse relvajõudude praktilise koostöö. Tulevikus soovitakse saavutada olukord, kus toimub tihedam ja parem koostöö kaitsejõudude hariduse, koolituste ning riigikaitse materjalide hankimises ja kriisireguleerimises (Puolustusministeriö)

Liitudes NATOga on võimatu ennustada tegelikku olukorda ja ohte, mis Soome riigile tekivad. Soome on alla kirjutanud Lissaboni lepingule, tehakse tihedat koostööd NATOga ning kuulutakse Põhjamaade Kaitsekoostöö Organisatsiooni. Soomel puudub praegusel hetkel põhjus ja vajadus NATOga liitumiseks. Pragune ebastabiilne poliitiline olukord ei ole sobiv aeg NATOga liitumiseks, sest alliansi liikmeks saadakse alles siis, kui kõik 28 riiki on andnud Soomele „JAH“ sõna. Seda ei pruugi juhtuda juhul, kui Venemaa hakkab liikmesriike või Soomet šantažeerima. Soome soov liituda NATOga tekitaks Venemaal suurt pahameelt ning seda püütaks igal võimalikul viisil takistada. Tuleb ennetada erinevate ebastabiilsete olukordade tekkimist nii Soomes kui ka teistes riikides. Majanduslike sanktsioonide laiendamine Soomele või mõnele teisele riigile võib olla üheks mõjutamise viisiks. Praegune täieliku embargo kehtestamine on mõjutanud kõiki Euroopa Liidu riike. Kõige enam on sanktsioonide all kannatanud Soome majandus (Salolainen, Kääriäinen 2014).

2.1. Põhjused, miks Soome ei ole NATO liikmesriik?

Soomel oli võimalus liituda NATOga 1990datel, kuid jättis selle tegemata põhjusel, et NATO oleks nõudnud Soomelt ja Rootsilt turvalisuse tagamist Baltimaades. Soome tegi takti-

kalise pöörde, jättes liitumata, kuid nõudis, et NATO garanteeriks turvalisuse Läänemere piirkonnas. Sellega aitas Soome kaasa Baltimaade liitumisele NATOga. (Kaskela 2015)

Soome parlamendi valimistel 2011. aastal ei toetanud ükski erakond avalikult Soome liitumist NATOga. Avalike teemade hulka võimalik NATOga liitumine ei kuulunud põhjusel, et enamik soomlasi on liitumise vastu. Erinevate uurimiste andmeil oli ligikaudu 60% rahvast liitumise vastu ning pooldajaid oli umbes 25%. Tähtsamateks teemadeks olid valijate jaoks majanduse- ja töötuseküsimumused. Erakonnad oleksid oma positsioone ohustanud julgeolekuküsimumustega, sest ainult 1% pidas NATO küsimust oluliseks teemaks. Põhjuseid, miks soomlased on NATOga liitumise vastu, on mitu, kuid peamiseks on teadmine, et saadakse ise hakkama. (Kivinen 2011)

Soome riigil on tugev sõjaline kaitsejõud, kuhu kuulub 250 tuhat inimest. Kaitseväeelarve kulutuste suurendamine, tihe koostöö Rootsi ning Põhjamaadega aitab kaasa sõjaväe kiirele ja virtuoossele paranemisele. Euroopa Liit on laiaulatuslik riikidevaheline ühendus ning Lissaboni lepingu alusel on liikmesriikidel kohustus aidata teisi liikmesriike. Lissaboni lepingul ei ole sama garantii, mis NATO Washingtoni lepingu viiendal artiklil, kuid see on poliitiliselt tähtis avaldus. Otsuseid alliansiga liitumiseks pole tehtud. Kaks aastat tagasi NATOga liitumise otsuse kohta öeldi, et praegu ei ole õige aeg. NATOga liitumine mõjutab negatiivselt Soome ja Venemaa vahelisi suhteid. Võimalus liituda oli 20 aastat tagasi ning sellega kaotas Soome oluliselt lihtsama liitumise võimaluse, kui see on praegu. (Niinistö 2014) Soome kaitseministeeriumi tehtud küsitluste andmetest selgus, et neljateistkümne aasta vältel on enamus Soome rahvast NATOga liitumise vastu. Samuti on viimase kümne aasta jooksul liitumise vastu olnud Soome suurimad erakonnad, mis on üheks põhjuseks, miks Soome ei ole liitunud NATOga. Ainsana toetab NATOga liitumist Soome Rahvuslik Koonderakond (MTS 2005-2015).

Põhjuseks, miks Soome ei ole liitunud NATOga on Soome majanduse sõltumine Venemaast ning ei taheta halvendada riikide vahelisi suhteid. Venemaa on Soome üheks tähtsaimaks kaubanduspartneriks (Välisministeerium). Venemaa sanktsioonidest on Euroopa riikidest kõige enam kannatanud Soome. Mitmed Euroopa riigid, nii ka Soome, sõltuvad Venemaal toodetavast energiast (Kananen 2014). NATOga liitumisel võib Venemaa ähvardada energiaallikate impordi keeldudega ning sellisel juhul peab riik kaaluma NATOga liitumist. Kuigi riik peab ise langetama otsused liitumiseks ja ei tohiks lasta mõjutada teisel

riigil, kuid siiski sõltutakse Venemaast. Mis tähendab seda, et Venemaal on mitmeid erinevaid viise, kuidas mõjutada Soome mitte liitumist NATOga.

2.2. NATO toetajaskond Soomes

NATOga liitumist ei toetanud avalikult Soome parlamendi valimistel 2011. aastal ükski erakond. Võimalikku NATOga liitumist ei pooldatud põhjusel, et enamik soomlasi on ühinemise vastu, samal arvamusel oli president Tarja Halonen. NATOga liitumist toetas eelmine president Martti Ahtisaari. NATO julgeoleku küsimust pidas oluliseks ainult 1% rahvast. (Kivinen 2011). Soome riigi reservväelastest liituks koheselt NATOga 41%, alates 2015 aasta oktoobrist on toetajate arv langenud ligi 5%. Samuti langeks toetajate osakaal sellisel juhul, kui Rootsi liitub NATOga, siis peab liituma ka Soome. Toetajate arv kukkus 61%lt 56%le. (Reserviläisliitto). Põhjus, miks pooldajate toetus on vähene ja langenud, on see, et sõjaväelased usuvad suutlikkusele kaitsta riiki ilma NATO täisliikmelisuse staatusega ja viienda artiklita.

All olevas tabelis 2. on välja toodud 2002. kuni 2015. aastani NATOga liitumise toetajate ja mittetoetajate protsentuaalne osakaal Soomes. NATOt toetas 30% vastanutest 2014. aastal, mis on kõrgeim protsentuaalne toetus, mida on saavutatud neljateistkümne aasta jooksul. Toetuse tõusu põhjuseks võib suure tõenäosusega pidada Ukraina ja Venemaa vahelist konflikti. Kõige madalam NATO mittetoetajate arv oli 2015. aastal, mil 55% vastanutest ei toetanud NATOga liitumist. Kõige kõrgem mittetoetajate arv ulatus 71%ni aastal 2012 ning 70%ni aastatel 2013 ja 2011. Mittetoetajate protsentuaalne arv langes 2015. aastal kõige madalamale tasemele neljateistkümne aasta jooksul, kuid siiski enamik soomlasi olid NATOga liitumise vastu. Neljateistkümne aasta lõikes on sõjalise alliansiga liitumise vastu olnud 55-71% vastanutest. NATOga liitumise toetajate protsentuaalne osakaal kõigub vahemikus 15-30% ning seisukohta ei võta 5-21% vastanutest. Kõige suurem ebakindlus ja teadmatus esines küsitlustele vastanute hulgas aastatel 2004 (21%), 2002 (19%) ja 2015 (15%).

Mitmed erinevad allikad koostasid küsitlusi, et saada teada, mida soomlased arvavad NATOst. Antud töös kasutati allikatena Helsingin Sanomate ja Soome kaitsejõudude projekteerimisinfokeskuse koostatud andmeid, sest neid peeti usaldusväärseimateks allikateks. Helsingin- Sanomatest saadud informatsiooni kasutatakse aasta 2002- 2004 andmete analüüsis

ning aastate 2005-2015 andmed võeti Soome Kaitseministeeriumi koduleheküljelt. (Raeste 2015, MTS 2005-2015) Kaitseministeeriumi küsitlused koostas kaitsevägejõudude projekteerimisinfokeskus. Kaitseministeeriumi kodulehel puudusid aastate 2002-2004 andmed ning need otsustati võtta Helsingin Sanomatest. Neljateistkümne aasta pikkust toetajaskonna küsitluste andmeid peeti piisavaks, et saada vastus NATO toetajaskonna kujunemisele. Mitmekesisemate tulemuste saamiseks viidi küsitlused läbi erinevates linnades ja maakondades. Aastate jooksul linnad ja maakonnad kattusid, kuid samal aastal toimunud küsitlusi ei tehtud teist korda samas linnas või maakonnas. Kõikides küsitlustes osales ligikaudu 1000 inimest vanuses 15- 79. Uuringute veakoeffitsient on umbes 3 protsendipunkti.

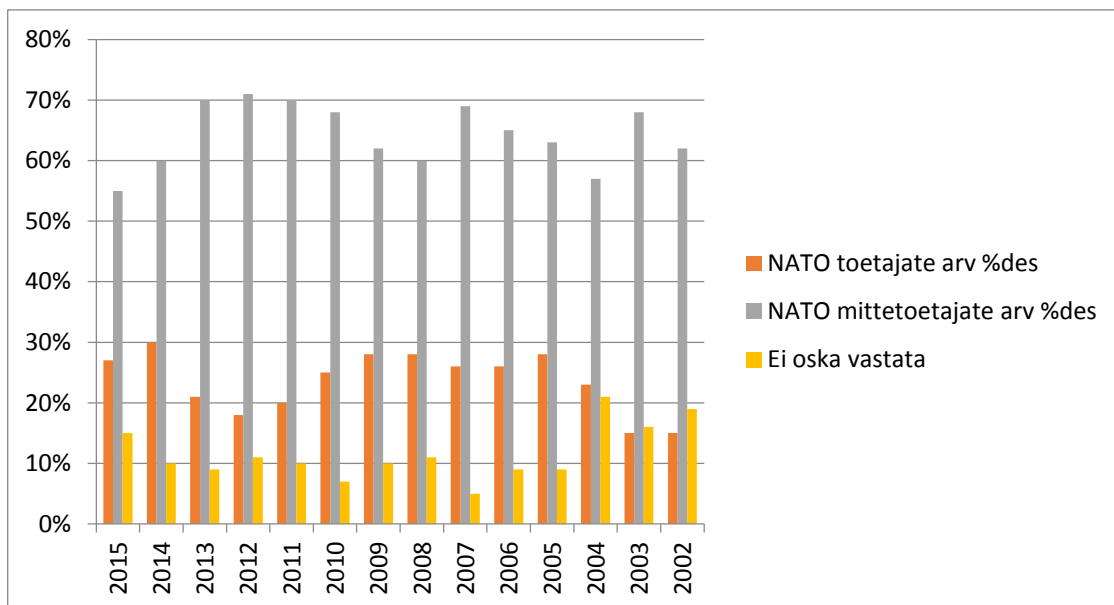
Tabel 2. Soome rahva NATO liikmelisuse toetamine aastatel 2002-2015 (protsentides)

Küsitluse aasta	NATO toetajate arv %des	NATO mittetoetajate arv %des	Ei oska vastata
2015	27%	55%	15%
2014	30%	60%	10%
2013	21%	70%	9%
2012	18%	71%	11%
2011	20%	70%	10%
2010	25%	68%	7%
2009	28%	62%	10%
2008	28%	60%	11%
2007	26%	69%	5%
2006	26%	65%	9%
2005	28%	63%	9%
2004	23%	57%	21%
2003	15%	68%	16%
2002	15%	62%	19%

Allikas: (HS 2015, MTS 2005-2015)

Tabel 2. alusel koostati soomlaste NATO toetamise ja mittetoetamise joonis 1., mis annab parema ja lihtsama ülevaate. Tabelist 2 selgub, et enamus Soome elanikkonnast on NATOga liitumise vastu. Neljateistkümne aasta lõikes võrreldakse NATO toetuse ja mitte-toetuse kujunemist ning andmete paremaks jälgimiseks lisati tulemused joonisele 1. Soomlased on püsinud rahvusvahelistes suhetes neutraalsetena. Külmast sõjast alates oma

positsiooni hoidmisega on hästi hakkama saanud ning ei ole põhjust toimiva süsteemi muutmiseks. Rahva vastuseis NATOga liitumiseks võib olla teadmine, et liitudes sõjalise alliansiga võivad halveneda suhted Venemaaga, NATO maksumus ning Soome tugev kaitsevõimekus.

Joonis 1. NATO toetajate protsentuaalsed määrad neljateistkümne aasta lõikes

Allikas: (Tabel 2.)

Soome suurimate erakondade arvamused NATOga liitumisest lisati tabelisse 3. Ajaliseks perioodiks valiti kümme aastat ajavahemikus 2005- 2015, mis annab paremad analüüsi võimalused ja tulemused. Eraldi koostati joonis 2, mis toob välja erakondade NATO toetamise 2015. aastal (vaata lisa 5.). Aastal. Soome suurimad parteid on Rahvuslik Koond-erakond (soome k. *Kansallinen Kokoomus*), Sotsiaaldemokraatlik Partei (SDP soome k. *Suomen Sosiaalidemokraattinen Puolue*), Põlissoomlased (soome k. *Perussuomalaiset*), Soome Keskerakond (soome k. *Keskusta*), Vasakliit (soome k. *Vasemmistoliitto*) ja Rohelised (soome k. *Vihreä Puolue*), Rootsi Rahvapartei (soome k. *Ruotsalainen Kansanpuolue*) ja Kristlikud Demokraadid (soome k. *Kristillisdemokraatit*). (Europarlamentti 2014)

Praeguse Soome valitsuse moodustavad Keskerakond, Põlissoomlased ja Koond-erakond. (Valtioneuvosto) Tabel 3. andmete põhjal koostati joonis .3, kus on välja toodud 2015. aasta Soome erakondade NATO toetus (vaata lisa 5.)

Sotsiaaldemokraatliku Partei esimees Antti Rinne on NATOga liitumise vastu. Timo Soini, kes on Põlissoomlaste Partei esimees ja Soome välisminister on arvamusel, et NATOga liitumiseks ei ole praegu õige aeg. Soome peaministri, Juha Sipilä arvates ei ole NATOga liitumine ajakohane, kuid liitumise võimalust tuleb hoida avatuna. Sõjalise alliansiga tuleb koostööd jätkata ja rahvas peaks tegema otsuse liitumise poolt või vastu. Rahvusliku Koonderakonna esimees ja Soome rahandusminister Alexander Stubb toetab NATOga liitumist. (Sipilä, Soini, Stubb, Rinne 2015) Suurim NATO toetaja on Rahvuslik Koonderakond, mille toetajaskonna määrad ulatuvad 32%st kuni 62%ni. Koonderakonna NATOga mitteliitumise toetajate määrad ulatuvad 55%st kuni 28%ni. Kõige suurem NATO toetamine saavutati aastatel 2014, 2008 (62%) ja 2007 (55%). Kõige suuremad mittetoetajate protsentuaalsed määrad olid aastatel 2012 (55%), 2013 (48%) ja 2010 (46%). Selge mitteliitumise toetamine tuleb välja Vasakliidust, mille vastasseis on püsinud 69%st kuni 97%ni. Vasakliidu kõige suuremad NATOt toetavad protsentuaalsed määrad olid 2005. (25 %) ja 2006. aastal (20 %) ja kõige suurem vastasseis oli aastatel 2007 (97%), 2010 (94%) ja 2014 (88%). Vasakliidu NATO toetamine on kõikunud 3% ja 14% vahemikus, mis on ühtlasi kõikidest uuritud erakondadest madalaimad. Sotsiaaldemokraatliku Partei (tabelis SDP) NATOt toetavad protsentuaalsed määrad on vahemikus 15% kuni 27% ning mittetoetamise protsentuaalne osakaal on 60% kuni 80%. Kõige suurem NATOga liitumise toetamine oli 2015., 2014. ja 2005. aastal, mil NATOga liitumist toetati 27% ulatuses. Kõige suuremad NATOga liitumise vastasseisud olid 77% 2003. aastal ja 80% 2012. aastal. Põlissoomlaste erakonnast NATOga liitumist pooldavad hääled jäävad 15%- 27% vahemikku. Kasutatud allikates puudusid erakonna arvamused NATOga liitumisest 2005.- 2008. aastal. NATOga liitumise vastu on aastate lõikes 40- 77% erakonnast. Suurim vastaseis oli 2013. aastal (77%) ja kõige madalam mitteliitumise protsentuaalne määr oli 2008. aastal, mil NATOga liitumise vastu oli 40% erakonnast. Suurimad toetushääled saadi aastatel 2014 ja 2010, mil NATOga liitumist toetas 27% erakonnast. Keskerakonna NATO toetajate määrad on 15%- 28%. Kõige suurem toetus oli 2007. aastal, mil NATOga liitumist toetas 28% erakonnast. Kõige madalam toetajate arv oli 2010. aastal, mil liitumist toetas 15%. NATOga mitteliitumise toetajate määrad ulatuvad vahemikku 78%- 66%. Suurim vastaseis oli aastatel 2010 (78%), 2013 (76 %) ja 2012 (75%). Roheliste NATO toetajaskonna protsentuaalsed määrad jäävad vahemikku 6-30 %, suurim toetajaskond oli aastatel 2014 (30 %), 2009 (23 %) ja 2008 (22%). NATOga mitteliitumist toetab aastate lõikes 62- 87% erakonnast. Suurimad vastaseisud olid aastatel

2006 (87%), 2012 (79%) ja 2007 (77%). Alates 2012. aastast on Roheliste NATO mitteliitumise protsentuaalsed määrad langenud ning aastatel 2014- 2015 saavutati madalaim vastaseis NATOga liitumise vastu, mittetoetajate arvud olid 62% (2015) ja 63% (2014).

Tabel 3. Soome suurimate erakondade NATO toetamise ja mittetoetamise protsentuaalsed määrad aastatel 2005- 2015

Toimumise aasta	NATOt toetava erakonna protsentuaalne osakaal	NATOt mittetoetava erakonna protsentuaalne osakaal
2015	Rahvuslik Koonderakond 56 % SDP 27% Põlissoomlased 25% Keskerakond 22% Rohelised 21% Vasakliit 14%	Vasakliit 81% Keskerakond 66% SDP 66% Rohelised 62% Põlissoomlased 61% Rahvuslik Koonderakond 28%
2014	Rahvuslik Koonderakond 62% SDP 27% Põlissoomlased 27% Keskerakond 24% Rohelised 30% Vasakliit 11%	Vasakliit 88% Keskerakond 69% SDP 63% Rohelised 63% Põlissoomlased 66% Rahvuslik koonderakond 33%
2013	Rahvuslik Koonderakond 41% Põlissoomlased 20% SDP 17% Keskerakond 16% Rohelised 13% Vasakliit 11%	Vasakliit 83% SDP 77% Põlissoomlased 77% Keskerakond 76% Rohelised 66% Rahvuslik Koonderakond 48%
2012	Rahvuslik Koonderakond 39% Keskerakond 20% Rohelised 18% SDP 17% Põlissoomlased 15% Vasakliit 7%	Vasakliit 87% SDP 80% Rohelised 79% Põlissoomlased 75% Keskerakond 75% Rahvuslik Koonderakond 55%
2010	Rahvuslik Koonderakond 48% Põlissoomlased 27% SDP 22% Keskerakond 15% Rohelised 15% Vasakliit 4%	Vasakliit 94% Keskerakond 78% Rohelised 74% SDP 73% Põlissoomlased 68% Rahvuslik Koonderakond 46 %
2009	Rahvuslik Koonderakond 52% Rohelised 23% Keskerakond 21% SDP 15 %	Vasakliit 92% SDP 74 % Rohelised 69% Keskerakond 68%

	Põlissoomlased 15% Vasakliit 8%	Rahvuslik Koonderakond 40% Põlissoomlased 40%
2008	Rahvuslik Koonderakond 62% SDP 23% Rohelised 22% Keskerakond 22% Vasakliit 3%	Vasakliit 88% Keskerakond 70% Rohelised 67% SDP 60% Rahvuslik Koonderakond 29%
2007	Rahvuslik Koonderakond 55% Keskerakond 28 % SDP 21% Rohelised 19% Vasakliit 3%	Vasakliit 97% Rohelised 77% SDP 75% Keskerakond 67% Rahvuslik Koonderakond 38 %
2006	Rahvuslik Koonderakond 51% SDP 32% Keskerakond 21% Vasakliit 20% Rohelised 6%	Vasakliit 69% Rohelised 87% Keskerakond 72% SDP 61% Rahvuslik Koonderakond 44%
2005	Rahvuslik Koonderakond 53% SDP 27% Vasakliit 25% Keskerakond 24% Rohelised 16%	Rohelised 73% Vasakliit 71% Keskerakond 68% SDP 65% Rahvuslik Koonderakond 41%

Allikas: (MTS 2005- 2015)

Liitumise vastu on Vasakliit, Keskerakond, Sotsiaaldemokraatlik Partei (SDP), Põlissoomlased ja Rohelised. Aegade jooksul on erakondade arvamus NATOga liitumisest muutunud, kuid siiski on protsentuaalne enamus NATOga liitumise vastu . Kui aastatel 2005 kuni 2007 olid suurimad NATOga liitumise vastased Vasakliit ja Rohelised, siis 2014 ja 2015 olid NATOga liitumise vastu Vasakliit ja Keskerakond. Rahvuslik Koonerakond on suurim NATO toetaja. Madalaim toetus oli 2010. kuni 2013. aastal, kus toetajate osakaal landes alla 50%

1.2.1. Ekspertide arvamused NATOga liitumisest

Aleksandri instituudi teadusuuringute direktori Markku Kangaspuro sõnul on Soomele parim variant NATOga mitte liituda. Soome ei ole endine Nõukogude riik, ning puudub alus liitumiseks. Helsingi ülikooli rahvusvahelise poliitika professor Heikki Patomäki arvab, et liitumine hakkab mõjutama NATO ja Venemaa vahelisi suhteid ning see ainult halvendab olukorda. Et mitte suurendada ida ja lääne konflikti, siis Soomel on parem mitte liituda.

Välispoliitilise instituudi programmijuhi Mika Aaltola sõnul NATO'ga liitumine parandab Soome jaoks teatud probleeme, kuid mitte Soome ja Venemaa vahelisi suhteid. NATOga liitumisel on nii positiivseid kui ka negatiivseid aspekte, kuid leiab, et põhjuseid ühinemiseks on rohkem kui mitte ühinemiseks. Suhted Venemaaga ja NATO liitumiseks vajaminevate kaitsekulutuste suurendamine ei kuulu positiivsete aspektide hulka. Tampere ülikooli rahvusvaheliste suhete professori Tuomas Forsbergi arvates ei liituta NATOga lähiaastatel (Kangaspuro, Patomäki, Forsberg, Aaltola 2016). Nelja Venemaa sõjaeksperti: sõjaanalüütiku Korotsenko, kolonel Baranetsi, Moskva ülikooli maailmapoliitika instituudi dotsendi Fenenko ja julgeolekupoliitika ekspert Goltsi arvamused kattuvad teemal, et Venemaa suurendab sõjalist võimekust Läänemere piirkonnas kui Soome või Rootsi liitub NATOga. Soome võimalikku liitumist NATOga käsitletakse Venemaal naaberriigi muutumist vaenlaseks. Venemaa sõjaekspertide sõnul Soome liitumisel NATOga on Venemaa sunnitud kasutusele võtma vastumeetmed, mis viib võidurelvastumiseni Läänemere piirkonnas. NATOga liitudes suureneb Läänemere piirkonnas sõjaline pinge. Moskva sõjaanalüütiku Fenenko sõnul Soome liitumine NATOga oleks viga, sest see kujutaks sõjalist ohtu Venemaale. Neutraalsest Soome riigist saaks Venemaa vaenlane. Venemaa eesmärk on kõrvaldada Soome sõjaline oht Venemaa vastu. Venemaa suhtub negatiivselt Soome ja NATO vahelisse koostöösse, sest see mõjutab rahva arvamust NATOst. Soome liitumisel NATOga lülitub Soome koheselt Venemaa sõjaväe huviorbiiti. NATO laienemine ja selle sõjalise võimekuse suurenemine on Venemaa kõige suurem turvalisuse risk. Turvalisuspoliitika asjatundja Aleksandr Goltsi sõnul Soome või Rootsi liitumine NATOga muudab Läänemere piirkonna vastaseisu tsooniks. Olukord on sama, mis Saksamaal külma sõja ajal. Pole oluline, kas liitub Soome või Rootsi NATOga, Venemaa reaktsioon on sama mõlemale riigile. Venemaa siiski ei suuda ellu viia kõiki ähvardusi, sest puudub tugev sõjaline võimekus, mis kataks kogu läänepiiri. Sõjaväelasi on küll palju, kuid nende võimekus on väike. Moskva ülikooli maailmapoliitika instituudi dotsendi Aleksei Fenenko arvates suurendab Venemaa Läänemere laevastikku koheselt kui Soome või Rootsi peaks liituma NATOga. Venemaa võib piirkonda tuua ka taktikalisi tuumarelvi. (Korotsenko, Fenenko, Baranets, Golt 2016)

3. VENEMAA MÕJU SOOME MAJANDUSELE

Soome majanduse peamiseks alusteks on metsatööstus ning tselluloosi- ja paberitööstus, mis hakkasid arenema 19. sajandi teisel poolel. Enne seda oli Soome valdavalt põllumajanduslik riik. Reparatsioonid, mida Soome pidi peale Jätkusõda Venemaale maksma, viisid Soome majanduse väga raskesse olukorda. Majanduse kiire areng hakkas arenema 1950datel ning kestis kakskümmend aastat, kuni 1970date keskpaigani, mil tekkis sõjajärgne majanduslangus. Majanduskasvu uus kiire periood algas 1980datel, kui suurenes kaubavahetus Nõukogude Liiduga. Sõjajärgse perioodi raskeim majanduskriis tekkis Nõukogude Liidu lagunemisega 1990datel. Lisaks Venemaa kaubanduse vähenemisele mõjutasid majanduslangust maailmamajanduse halvenemine ja fiskaalpoliitilised muutused. Nõukogude Liidu turgude kadumisega suudeti kauplemist laiendada Kagu- Aasias, Euroopa Liidus ja Ameerikas. Kriisist väljumise eelduseks oli ekspordi ümberorienteerumine uutele turgudele. Kõik sai toimuda tänu heale konkurentsivõimele ja majanduspoliitikale, mis toetas ekspordi. Kõrgtehnoloogia arengu eelduseks on olnud teadus- ja arendustegevuse finantseeringute kasv, mis moodustasid 2008. aastal 3,7% SKP- st ehk 6,9 miljardit eurot. Seoses sellega on Soome Euroopa Liidu riikide hulgas teisel kohal. Kõrgtehnoloogilise toodangu ekspordi osakaal on umbes 18% koguekspordist ning sellega kuulutakse OECD liikmesriikide hulgas esikümnesse. Tänaise päeva seisuga toimub üle poole Soome kaubavahetusest Euroopa Liidu riikidega. Olulisimaks välikaubanduspartneriteks tõusis 2007. aastal Venemaa. USA, Kagu- Aasia, Euroopa Liidu riikide, Hiina ja India turgudel on tähtis osakaal Soome majandusel. Soome eksport on keskmiselt kasvanud pärast Nõukogude Liidu lagunemist 10% aastas. Eksport kasvas 2006. aastal 17%, majanduskriisiga langes 2009. aastal eksport üle 30%. Alates 2010. aasta maist kasvas eksport 25%. Tähtsamateks eksporditavateks kaupadeks on elektroonika ja elektri-seadmed, paber ja tselluloos, masinad, seadmed, metall ja metallitooted. Import tõusis samuti pärast Nõukogude Liidu lagunemist, kuid mitte rohkem kui eksport. Kaubandusbilanss püsis positiivsena majanduslanguseni, mil impordi määrad tõusid ekspordist kõrgemale. Alates 2011. aastast on Soome kaubandusbilanss olnud negatiivne. Tähtsamad imporditooted on elektroonika ja

elektriseadmed, metall ja metalltooted, transpordivahendid, keemiatooted ja mineraalsed tooted. (Välisministeerium)

Venemaa president Valdimir Putin kehtestas 2014. aasta augustis täieliku embargo toidukaupadele ning see on tekitanud raskusi Soome toidutööstusele. Köögi- ja puuviljade eksport on periooditi olnud erinev, mitmetel kordadel on suudetud kartuli ekspordiga ära hoida turu üleküllastumist ning välismaalt saadud hind on märkimisväärne. Kõige enam on Venemaa importinud piima- ja lihatooteid. Eksporditavatest kaupadest on Soome riigile primaarne piimatoodete väljavedu. (Koivisto 2014)

Täielik embargo on kehtestatud Ameerika Ühendriikide, Austraalia, Kanada, Norra ja Euroopa liidu riikide looma-, sea- ja linnulihale, kalale, juustu- ja piimatoodetele ning puu- ja köögiviljadele. (Välisministeerium)

Rahvusvahelise poliitika asjatundja Jaakko Iloniemi sõnul on Venemaa sanktsioonid pigem meelevaldus kui tugev poliitika. Soome ja Venemaa vahelisse heasse ning toimivasse kaubanduspartnerlusse usutakse piirangutest hoolimata. Lähitulevikus Venemaa ja Euroopa liidu vaheliste kaubanduspiirangutel lõppu ei nähta ning seda tõestavad kaubanduslikud ja reisimise piirangud. Venemaa Föderatsiooni kaubanduse esindaja Soomes on Valery Shlyamin ning ta usub, et riigid suudavad säilitada ka tulevikus kaubanduspartnerite strateegiat. Piirangud mõjutavad piima- ja tööstustoodangu vähenemist mõlemas riigis, kuid tuleb meeles pidada, et sanktsioonidest tuleb kinni pidada ning kriisi lõppedes jätkatakse kaubanduspartnerlust heade naabritena, sest muid valikuid riikidel ei ole. Soome eksport Venemaale on langenud kolmandiku võrra, kuid poliitika ei ole ainsaks põhjuseks, vaid ka venelaste ostujõulisuse langemine, mida põhjustas nafta hinna odavnemine. Soome põhitähelepanu on Venemaa vahelisel kaubandusel, kuigi viimastel aastakümnetel on Soome ja Venemaa vahelised majanduslikud suhted olnud muutlikud. Olukord, mis praegu valitseb, ei ole püsiv, ning häid suhteid tuleb hoida ka halvematel aegadel. Lähitulevikus sanktsioonide lõppemist ei nähta, kuid Soome riigi majandusliku ebasoodsat olukorda, mis on tekitatud Venemaa kehtestatud sanktsioonidest, leevendavad mitmed olemasolevad kaubanduspartnerid. Soome valitsus proovib leida mooduseid, kuidas saaks parandada Soome ja Venemaa vahelist kaubandust. (Iloniemi, Lehtomäki 2015)

3.1. Kasutatud andmete ja meetodite kirjeldus ning valiku põhjendus

Soome majanduse analüüsi põhikomponentideks on riigi majanduse iseloomustus ja ettevõtete mõjud Venemaa turgudest ja sanktsioonidest. Andmed pärinevad artiklitest ja koostatud intervjuudest. Soome põllumajanduse üleüldine Venemaa sanktsioonidest tekitatud olukorda iseloomustavad uudisteartiklid, kuid täpsema ülevaate saamiseks tehti intervjuu nelja erineva ettevõttega. Tehtud intervjuud täidavad selle konkreetse bakalaureusetöö eesmärgid, mistõttu autor ei pidanud vajalikuks kaasata rohkem ettevõtteid. Uurimust on võimalik täiendada lisades erinevaid ettevõtteid ja analüüsides nende mõju Venemaa sanktsioonidest. Intervjuu viidi läbi nelja Soome rahvusvahelise ettevõttega. Kolm ettevõtet, milleks on Ponsse, Profile Vehicles ja Olvi, valiti Iisalmi linnast. Valik langetati põhjusel, et autoril on isiklik huvi ja eelnev kokkupuude nimetatud ettevõtetega. Töö koostaja on huvitatud ettevõtete tegevusest ja ajaloost, mistõttu otsustati antud bakalaureusetöös analüüsida, kuidas mõjutasid Venemaa sanktsioonid just neid ettevõtteid. Neljandaks uuritavaks ja intervjuueeritavaks ettevõtteks valiti Valio, mis kuulub Soome suurimate toiduainetööstuse tippu ning mille peamiseks valdkonnaks on piimatoodete valmistamine. Ponsse toodab ja ekspordib metsamasinaid. Profile Vehicles viimistleb ja valmistab kiirabiautosisid. Ettevõtte Olvi toodab õlle- ja karastusjooke. Kolm intervjuud viidi läbi telefoni teel. Ponsse ettevõttest vesteldi kommunikatsioonijuhi Katja Paananeniga, vestlus toimus e-posti teel ning ettevõtte ei soovinud jagada poliitilisi seisukohti, kuid Ponsse mõjutatust sanktsioonidest oli võimalik analüüsida varasemalt tehtud artiklite abiga. Telefonitsi tehti Intervjuu Marko Repoga, kes on Profile Vehicles tegevdirektor. Õlletehasele Olvi esitatud küsimustele vastas turundusjuht Olli Heikkilä ning Valio ettevõttest saadi vastused küsimustele kommunikatsioonidirektori Pia Kontuneni käest. Intervjuud olid erineva pikkusega ning kõige täpsemad ja paremad vastused saadi ettevõttest Profile Vehicles ja Valio. Intervjuude kestvuse pikkuseks oli viis kuni kolmkümmend minutit. Kõige lühem intervjuu, umbes 5 minutit, kestis Olvi tehase turundusjuhi Olli Heikkiläga. Isikud, kellega õnnestus kõige lihtsamini suhelda, olid Marko Repo- Profile Vehicles ja Pia Kontunen- Valio. Raskemini kättesaadavamad olid Olli Heikkilä- Olvi ja Katja Paananen- Ponsse. Ainsana ei saanud vastuseid ning sanktsioonide mõjusid ei kommenteerinud ettevõtte Ponsse. Intervjuu saamiseks tuli autoril ennast tutvustada ja selgitada, kus koolis ning mis teemal bakalaureusetööd kirjutatakse.

Töös püstitatud eesmärkide saavutamiseks kasutati ettevõtetega tehtud intervjuusid, Soome majanduse iseloomustust ja uudistartikleid.

Käesolevas bakalaureusetöös analüüsiti lisaks Soome ettevõtetele ka Soome turismin-duse valdkonda ning seda, kui suur on venelaste osakaal. Võrreldi, kuidas on viimastel aastatel muutunud venelaste reisimine Soome ning selle võimalikke põhjuseid ja tagajärgi.

Võrdleva analüüsi etapis kõrvutati intervjuud, mida tehti nelja erineva ettevõttega, et selgitada välja, kui suures ulatuses mõjutasid Venemaa sanktsioonid ettevõtete eksporti.

Uurimustöö tulemuste mõistmiseks koostati intervjuud nelja erineva Soome rahvusvaheliste ettevõtetega.

Intervjuud toetavad uurimistulemuste alusel järelduste tegemist.

3.2. Venemaa mõju Soome ettevõtetele, turismin-dusele ja energeetikale

Suur osa ettevõtete tuludest sõltuvad välismaa turgudest, Venemaa turgude vähenemine piirab Soome ettevõtete majanduskasvu. Analüütilise ülevaate saamiseks sanktsioonide mõjust Soome majandusele tehti intervjuu nelja rahvusvahelise ettevõttega, milleks olid Olvi, Valio, Profile Vechiles ja Ponsse. Ainsana keeldus küsimustele vastamast Ponsse, sest nad ei soovi kommenteerida poliitilisi seisukohti. Ettevõtete käest uuriti, kas ja kui suurel määral mõjutasid Venemaa sanktsioonid ettevõtete eksporti. Uuritavatest ettevõtetest kõige suuremat kahju tekitasid sanktsioonid Valiole. Lisaks selgus, et üleüldiselt kõikidest Soome ettevõtetest kannatas sanktsioonide tõttu kõige enam Valio. Venemaalt jäid saamata mitmed kümned miljonid eurod, mille põhjustas täielik embargo kõikidele piimatoodetele. Tekkis möödapääsmatu olukord, kus tuli erinevatest tehastest kokku vallandada ligikaudu sada töötajat. Väljaveost saadav tulu moodustab Valio käibest 35% ning sellest üle poole moodustas Venemaalt saadav sissetulek, mis jäi sanktsioonide tõttu laekumata. Venemaa turgudele oli toodetud ning valmis pakendatud kokku umbes miljon kilogrammi juustu, jogurtit ja hapendatud piimatooted, kuid embargo kehtestamisel tuli toidukaubad müüa Soomes odavamalt ning transportida teistesse riikidesse. Riigisiselt ulatusid saamata jäänud tulu sadade miljonite eurodeni, mis mõjutas Valio majanduskasvu negatiivselt. Kahjud olid gigantsed põhjusel, et Valiol tuli teha arvukalt ümberkorraldusi transpordis ja müügihindades ning muudatusi tuleb teha endiselt. Konkreetselt Lapinlahe tehases töötab umbes 300 inimest. Aastas valmistatakse umbes 28 miljonit kg juustu, 33 miljonit piimapulbrit ning tehasesse

tuuakse aastas üle 300 miljonit liitrit piima. Kui Venemaa sooviks täna importida Valiolit miljon kg tooteid, siis Valiol on olemas eeldused nende nõuete täitmiseks. Valio ettevõtte puudub arvamus poliitilistel teemadel ning ei avaldata ka arvamust, kas Soome peaks liituma NATOga või mitte. Valio toodetel oli Venemaa turgudel väga suur osakaal. Enne 2014. aasta sügist olid praktiliselt kõik piimatooted Valio toodetud. Möödunud aastal õnnestus Venemaalt saada 65 miljonit eurot, mis on muidugi tunduvalt väiksem summa võrreldes sellega, mida saadi enne sanktsioone. Tänapäeval eksporditakse Venemaale ainult mahla- ja kissellitooteid. Moskva lähedal on Jershova tehas, mis toodab Viola sulatatud juustutooteid. Valio Venemaa käive aastal 2014 Jershova tehases oli 258 miljonit eurot, aasta varem oli käive 378 miljonit. Valio jaoks on eriti oluline toodete kvaliteet. Tootmist raskendab asjaolu, et tooraineid, mida Venemaa tehasesse viiakse peavad tulema riikidest, millele ei ole kehtestatud piiranguid, näiteks Valgevene. Ekspertid tegelevad parimate toorainete väljaselgitamisega. Kvaliteetse ja spetsiifilise tooraine puudumise tõttu jäävad paljud tooted valmistamata. (Kontunen 2016)

Iisalmis asuva Olvi õlletehasele on sanktsioonide mõju olnud minimaalne põhjusel, et firma transpordib tooteid Venemaale Valgevene kaudu. Olvile kuulub 94,57 % Lidskoje Pivo õlletehasest. Venemaa President Valdimir Putin on korduvalt hoiatanud Valgevene presidenti Aleksander Lukashenkat, et lääneriikide tooteid ei või eksportida. See tähendab, et Olvi tooteid transportida ei või, aga kuna õlletehas ei kuulu täielikult Soomele, siis Lidskoje Pivo tehasest õlutoodete eksport Venemaale on lubatud. Tehas osteti 2008. aastal, enne seda suudeti toota 85-85 miljonit liitrit aastas. Tehase tootlikkuse parandamiseks on Olvi investeerinud 40 miljonit eurot, tänu sellele suudeti toota 2015. aastal 171 miljonit liitrit aastas. Olvi kogu toodangust 15% läheb Venemaale ja seda tänu venelaste poolt kõrgelt hinnatud Lidskoje Pivo õllele. Valgevene ei ole investorite seas populaarne, kuid kuulumine Venemaaga samasse tolliliitu lihtsustab eksporti, mis paralleelselt tõstab tootmiskahtu. Vene ja Ukraina kriis ei ole mõjutanud Olvi funktsioneerimist Valgevenes. (Aho 2014) Olvi tehas samuti ei spekuleeri NATOga liitumise teemadel. Ettevõtte ei võta antut teemal seisukohta. Tänu Lidskoje Pivo tehasele ei ole Venemaa sanktsioonid Olvi toodete eksporti suuresti mõjutanud. Venemaa turud on siiski Olvi tehasele tähtsad ning ei ole usutav, et Venemaa võib Soome liitumisel NATOga sanktsioone laiendada (Heikkilä 2016)

Ponsse tehase tegevtoimetaja Juho Nummela sõnul Venemaal kaubeldakse tihedalt, turg ei ole peatatud ning suuri kahjusid ei ole tekitatud. 2014. aastal moodustasid 16% käibest Venemaa ning Aasia turud. Üle 450 miljoni euro väärtuses esitati uute masinate tellimusi.

Kuigi turg on stabiilne ja tõusmas, siis Venemaa muudab siiski murelikuks ning tuleviku majandusolukorda on raske ennustada. Venemaa, Aasia ning Põhja- ja Lõuna- Ameerika osakaal on suurenenud, müügist saadud tulud tõusid 2015. aastal, kuid Euroopa liidu osakaal on aga langenud. (Nummela 2015) Ponsse tehas ei kommenteeri poliitilisi seisukohti ja tegeleb üksnes nende firmat puudutavate küsimustega. (Paananen 2016)

Profile on perefirma Iisalmis, mis sisustab ja valmistab kiirabiautosid. Aastal 2015 telliti Profile Vehicels'il Valdimir Putinile ja Venemaa valitsusele kiirabiautod. Tai kuningale ehitati 2010. aastal kaks kiirabiautot ning Saudi Araabia kuningale ehitati 2015. aastal kaks kullatud kiirabiautot. Lähis- ja Kaug-idas areneb ja kasvab turg esmaabitoodele. Äritegevus edeneb Põhja- ja Baltimaades. Profile on kahekordistanud käivet alates 2011. aastast, ning möödunud aastal ulatusid summad 32 miljoni euroni, millest vaid 1/5 saadi Soomest. Marko Repo on kolm erinevat arvamust NATOga liitumisest. Repo isiklikult arvab, et Soome peab olema NATOle lähedal ja liituma, sest Soome teeb tugevat koostööd NATOga ning tänu heale koostööle, võib kriisiolukorras NATO abile loota. Kuopio lennuväljakul on mitmeid NATOle kuuluvad sõjalennukeid, mis tähendab, et Soome on oma poole juba valinud ning selleks on NATO. Siin kohal peavad soomlased olema ettevaatlikud kasutades sõna NATO ning Soome peaks hoidma Euroopa Liidu joont, et mitte ärritada venelast. NATOga liitumine annab riigile parema sõjalise varustatuse, kuid seab ohtu riigi kaitsepoliitika ja ettevõtte Kaitsepoliitilisest seisukohast liitudes NATOga suurenevad Venemaa sõjaväelaste arvukus nii Soome kui ka Eesti Venemaa piiriäärsetel aladel. Samas ettevõtte, kes kauplevad Venemaaga võivad kannatada majanduslikult, kui Venemaa otsustab sanktsioone laiendada. Profile seisukohalt ei tekita NATOga liitumine probleeme, kuid näiteks kriisi tekkides suurenevad sõidukite valmistamise arvud, mis jällegi vaadatuna ettevõtte seisukohast on positiivne. Repo arvates, Eesti pidi liituma NATOga, sest muud võimalust riigil ei olnud. Soomel on aga Venemaaga pikk riigipiir ning Soome riigil tugev sõjaline võimekus, sest Soomel on omad hävitajalennukid, laevastikud, mida Eestil pole ning palju järvi, soid ja metsi, mis raskendab venelaste ründamist. NATO on Soomele vajalik kriisiolukorras ning üksinda ei pruugita hakkama saada. Marko Repo on arvamusel, et Soome peaks liituma NATOga, sest sõjalised riskid tulevad idast ja abi läänest, kuid tõenäosus, et Soome liitub on väike. NATOst arvab Repo järgmiselt: „ NATO on hea töömees, tugi ja hing, kuid ohtlik isand. ”. Repo peab poliitiliseks mitteliitumise põhjuseks Soome ja Venemaa vahelist piiri, mis on liiga pikk ning venelaste ärritamine on äärmiselt mõtlematu tegu. Liitudes NATOga muutuvad Soome ja

Venemaa suhted mittesõbralikuks. Arvamus on, et Soome peaks liituma NATOga, kuna see parandaks Soome relvajõudude varustatust, kuid ainult juhul, kui sellele ei järgne sõjalist ohtu ja riikide vahelist suhtluse halvenemist. Kahjuks on olukord selline, et kui Soome otsustab liituda NATOga, siis Venemaa võib suurendada sõjalist võimekust nii Soome kui ka Eesti piiril. Soomel on oma sõjavägi, millega on suudetud venelased eemal hoida, kuid NATOga liitumine suurendab sõja tekkimise riski. Kui mingil põhjusel peaks tekkima sõda siis igal juhul vajame NATO abi. Majanduslikust seisukohast oli Venemaa turgudel omal ajal üsnagi suur tähtsus, tänapäeval on idaturgude osakaal praktiliselt olematu, sest Putin on muutnud ekspordi Profile ettevõtte jaoks väga raskeks. Putin soosib Venemaa ettevõtete arenemist ning selleks kehtestati kallid tollimaksud ja sertifikaadid. Kui enne maksis ühe kiirabiauto valmistamine ja viimine Venemaale näiteks 100 tuhat eurot, siis praegu maksab firmale sama kiirabiauto valmistamine ja eksport 170 tuhat eurot. Kolmandaks põhjuseks, mis Venemaa turgude tähtsus on vähenenud Profile ettevõttele on rubla odavnemine. Kui minu üks kiirabiauto maksab Venemaale 170 tuhat eurot, siis selle raha eest suudetakse Venemaal toota neli kiirabiautot. Putin on tekitanud olukorra, kus rubla on viidud nii odavaks, et Soome kallim ja kvaliteetsem tootmine on Venemaa riigi jaoks kallis. Putin on tekitanud olukorra, kus rahval ei ole raha, kui mõned aastad tagasi näiteks Tahko, Luosta ja Vuokatti olid täis Vene turiste, siis praeguseks on olukord muutunud selliseks, et, venelasi ei ole enam puhkekeskustes praktiliselt üldse. Venemaa kehtestatud sanktsioonid ei ole Profilet mõjutanud, kuid odavat "Puntini juustu" saavad osta kõik soomlased ka. minu töötajad. Loomulikult on sanktsioonid mõjutanud näiteks Valiot ja teisi ettevõtteid, millest on Marko Repo ääretult kahju, sest sanktsioonid on Euroopa Liidu vastu ja kuna Soome kuulub Euroopa Liitu, siis kehtivad sanktsioonid ka Soome riigile ning mõjutavad riigi ettevõtteid. Marko Repo avaldas, autorile riigisaladuse, mis sõja puhkedes lihtsustab, suurendab ja kiirendab kiirabiautode valmistamist. Viisi ja põhjust, kuidas seda tehakse, otsustai töösse mitte kirjutada, sest lõputöö on avalik ning kõigil on võimalus tööd lugeda. Sõja puhkedes peatub täielikult kõikide kaupade eksport Venemaale. Soome kaupade eksport on juba praegu raskendatud. Venemaa on kehtestanud absurdelt kallid tollimaksud ja mitmed erinevad sertifikaadi nõuded, mis mõjutavad eksporti Venemaale. NATO on Venemaa vaenlane, liitudes NATOga on Repo kindel, et eksport idasse väheneks veelgi enam. (Repo 2016)

Venemaa turud on laiaulatuslikud ning riigile vajalikud. Toidutööstus on Venemaal aastatega paranenud ning toidukaupade hinnad võivad suure tõenäosusega tõusta, mis

tähendaks Soome tootjatele suuremat sissetulekut. Venemaa sanktsioonid mõjutavad Soome majandust negatiivselt. (Koivisto 2014)

Soome turismindus moodustas 2014. aastal 2,5% SKPst, mis teeb kokku 4,4 miljardit eurot, mis on poolteist korda suurem, kui põllumajandusest ja toiduainetööstusest saadav tulu. Soomes tõusis turismindus aastatel 2011- 2014 kokku 6,5%. Suurima turismigrupi moodustavad venelased, kelle 2015. aasta ööbimiste arv võrreldes 2014. aastaga vähenes Soomes 41,6%, mis tähendab väiksemat sissetulekut turismindusega tegelevatele ettevõtetele ja kauplustele. Turisminduse valdkonnas töötas 2014. aastal ligi 28 tuhandes ettevõttes 140 tuhat inimest. Turistide vähenemine toob omakorda kaasa töökohtade vähenemise ja töötuse. (Visitfinland) Aastal 2013 külastas Soomet üle nelja miljoni venelase, kes kulutasid riigis kokku 1.21 miljardit eurot. (Saarinen 2014, Rusgate 2014) Soomes ennustati venelasturistide arvu suurenemist, kuid rubla odavnemine ning keeruline ja ebaselge olukord poliitikas hoopis vähendas turistide arvu. Soome reisis 2014. aastal 81 800 venelast ning 2013. aastal samal perioodil külastas Soomet ligikaudu 260 000 tuhat venelast. Valitsus peab tegema kõik, mis võimalik, et ka tulevikus Vene turistid saaksid ja tahaksid Soome puhkama tulla. (Vehviläinen). Venemaa välisministeerium hoiatas 2014. aastal venelasi reisimast Soome ja veel mitmetesse Euroopa riikidesse. Venemaa välisministeeriumi sõnul on Venemaa vastaste sanktsioonide tõttu oht Vene kodanikel sattuda välismaal kinnipidamise ohvriks. Venelastel ei soovitatud reisida riikidesse, millel on USAga kahepoolne isikute üleandmise leping. (Paananen 2014) Turistide vähenemist on põhjustanud rubla odavnemine euro suhtes kui ka poliitiline ebastabiilsus. Välisministeeriumi absurdne valeinformatsiooni levitamine rahvale tekitab teadmatust ja murelikkust. Lisaks rubla odavnemisele on sellise informatsiooni levitamine on üheks turistide vähenemise põhjuseks. Soome riik peab leidma viisi, kuidas antud olukorda leevendada. Venelased moodustavad suurima Soomet külastatava turistide grupi, mis tõi riiki 1,21 miljardit eurot. Sellise summa marginaale vähenemine tähendab turismivaldkonnas suuri muutusi. Tuleb vallandada töötajaid, halvimal juhul sulgeda erinevad puhkekeskused ning piiriäärseid kauplused, mida venelased kõige enam külastavad.

Soome impordib 70% kasutatavast energiast, millest 50% moodustab Venemaal toodetud energia. Soome imporditud maagaas tuleb 100%lt Venemaalt ning nafta ja kivisöe osakaal impordist on 90% (Koski 2014).

3.3. Järeldused

Ettevõtete koostatud intervjuudest, majanduse analüüsist ning artiklitest selgub, et Soome liitumine NATOga mõjutab Soome majandust. Soome majandus on sõltuv Venemaa turgudest. Kõrvutades Soome kui ka Venemaa ekspertide arvamust Venemaa võimalikust ohust Soomele ja raportit, mis käsitleb „Mõjusid Soomele NATOga liitumisel“, jõutakse järeldusele, et Soome liitumine NATOga mõjutab riigi sise- ja välispoliitikat. Töös jõutakse järeldusele, et Venemaa ei pruugi Soomet ohustada ja ähvardada sõjaliselt, sest majanduse sanktsioonide laiendamine ja turistide keelamine Soome reisida mõjutavad Soome riigi majandust negatiivselt. Tegelikuses piisab Venemaal ainult elektri, maagaasi ja nafta ekspordi keelustamine ja Soome riik on suurtes raskustes, sest enamus elektrist imporditakse idanaabrilt. Soome ettevõtted ei sõltu ainult Venemaa turgudest, vaid ka Soomet külastavatest turistidest. Ettevõtted, kes tegelevad turismindusega, on mõjutatavad paljude Vene turistide poolt, sest nende puudumisel tuleb vallandada või halvimal juhul sulgeda puhkekeskuseid ja kaupluseid.

Lisaks selgub majanduse analüüsist, et Venemaa turgudel on Soome majandusel suur osakaal. Külma sõja ajal olid Soome ja Nõukogude Liidu vahelised suhted head, majandus tõusis tänu riikide vahelisele kaubandusele. Praeguses ebastabiilses olukorras on Soome ja Venemaa suhted kriitilises seisus. Venemaa täieliku embargo kehtestamine toidukaupadele on mõjutanud laastavalt toidutööstuse- ja põllumajandusettevõtteid. Sanktsioonide laiendamine muudele kaupadele tähendaks veel suuremat langust ning majanduslikult satutakse väga raskesse olukorda. Praeguse ebastabiilse ja keerulise olukorra oleks päästnud, kui Soome riigijuhid oleksid Venemaaga teinud teistsuguseid otsuseid. Kuid Euroopa Liidu surve ja mõju tõttu ei olnud Soome riigil muud valikut, kui püsida samal arvamusel teiste riikidega. Soome oleks pidanud oma majanduse ja ettevõtete kaubanduse hoidmiseks pidama läbirääkimisi Venemaaga, mis ei oleks viinud Soome toidutööstust ja põllumajandust praegusesse ebasoodsasse olukorda. Töös jõutakse järeldusele, et kui Soome liitub NATOga, peab Soome leidma võimaluse, kuidas ära hoida majanduse ja riikide vahelise poliitika halvenemist. Riik sõltub suuresti ettevõtete tuludest. Ettevõtete tulude gigantsel kahanemisel satub riik majanduskriisi, mis tähendaks kärpimist erinevates sektorites. Lähtudes ajaloost on tulenevatest majanduskriisidest suurimal määral Soome majanduselangust erinevatel

perioodidel mõjutanud Venemaa turgude olemasolu ning nende kadumine. Et ära hoida järgmist suuremat majanduskriisi, peab Soome Venemaaga säilitama häid suhteid.

Soome impordib 50 % kasutatavast energiast Venemaalt, mis raskendab riigi võimalusi suurema energiaseseisvuse ja -sõltumatumatuse saavutamist. Soomel peaks olema piisavalt võimas tuumaelektrijaam, millega suudetakse varustada rahva kui ka ettevõtete jaoks vajaminev energia.. Sellisel juhul suudetakse minimeerida energiavajadust Venemaalt ning sõltuvus väheneks. Soome riik peab analüüsima, kui suur on tegelikkuses oht, et Venemaa võib elektrienergia impordi keelustada. Juhul kui selline olukord peaks tekkima on mõne kuuga riigis kriis ja suurimateks kannatajateks on rahvas ja ettevõtjad. Loomulikult on võimalik näiteks maagaasi asendada muude kütustega, aga uute lahenduste leidmine võtab aega. Riskida elektriallikate impordi keeldudega, peab riigil olema leitud lahendused, et ära hoida riigisest kriisi. Sellise riski ja kriisiolukorda tekitamine on mõtlematu.

Ettevõtjate ja mitmete poliitikute arvamused lahknevad Venemaa sanktsioonide osas. Mitmed Soome poliitikud ei usu, et Venemaa suudab veel tugevamalt ja negatiivsemalt Soome majandust mõjutada. Ettevõtjad on pigem Venemaaga suheldes ettevaatlikud, sest tunnetavad ohtu Venemaa turgude kadumistes. Poliitikute arvamus Venemaa mittemõjutamisest võib tugineda sellele, et ei taheta hirmutada rahvast ja ettevõtjaid. Intervjueeritavatest ettevõtetest oli Olvi tehase kaotused olid minimaalsed põhjusel, et omatakse ettevõtet Valge- Venes ning ilma selle tehaset oleks numbrilised näitajad teised. Profile ekspordi Venemaale on mõjutanud kõrged tollimaksud ja erinevad sertifikaadid ning rubla odavnemine. Omal ajal sõltuti suuresti Venemaa turgudest, kuid enam mitte. Tulevikus loodetakse uuesti laieneda Venemaa turgudele. Profile on ainus intervjueeritav firma, mis võib võita Soome liitumisel NATOga, aga seda juhul kui tekib riigis kriis ning suureneb vajadus kiirabiautode järele. Lisaks uuriti Valio ettevõtte sõltuvust Venemaast. Intervjuudest ja artiklitest selgus, et Valio on Soome ettevõtetest suurim kaotaja Venemaa sanktsioonide tõttu. Venemaa rubla langemine on vähendanud nii rahva kui ka ettevõtete ostujõud, kuid rubla tõusmisel peab olema garanteeritud Venemaa turistide rohke reisimine Soome ning avatud turud, et ettevõtted saaksid oma tooteid eksportida Venemaale.

Kui arvesse võtta ainult seda, et NATO on sõjaline liit, siis Soome peaks liituma NATOga, sest Soome sõjaline varustatud paraneks, aga kui arvestada neid ohte, mida NATOga liitumine riigile tekitab, ei tohiks Soome NATOga liituda.

KOKKUVÕTE

Antud töös selgub et Soome liitumine NATOga pigem ohustab riiki mitmetel erinevatel viisidel, kui annab riigile võimalusi. Lähtudes Soome majanduslikust ja julgeolekust on riigil parem mitte liituda sõjalise alliansiga. Sest Venemaal on tähtis roll Soome majanduse ja poliitika kujundamisel. Töö eesmärkideks oli hinnata kui sõltuv on Soome majandus Venemaa turgudest ning millist mõju võib Venemaa avaldada Soomele, kui otsustatakse liituda NATOga. Töö eesmärkide saavutamiseks analüüsiti Venemaa mõju Soome majandusele ning ettevõtete sõltuvust Venemaa turgudest.

Uurimistulemused kinnitasid töös püstitatud hüpoteesi, milleks oli, et Soome majandus sõltub Venemaa turgudest ning liitumine NATOga võib avaldada negatiivset mõju Soome majandusele. Lähtudes ainult töö eesmärgist, siis Soome majanduslikust sõltuvusest Venemaast ei tohiks Soome liituda NATOga. Soome ühinemisel NATOga hakkab Venemaa mõjutama Soome majandust kui ka julgeolekut:

Võimalikud majanduslikud ohud võivad tekkida Venemaa poolsete ekspordi keeldude laienemisega, turistide marginaalse vähenemisega ning energiaallikate impordi keeldudega. Soome majanduskriisid on tekkinud Venemaa turgude kadumisega, mis tähendab, et Soome majandus sõltub idanaabrist. Lähtudes analüüsi tulemustest selgub, et Soome on saavutanud suhetes NATOga kõik, mida on võimalik saavutada riigil, mis ei ole liikmesriik. Kui Soome otsustab liituda NATOga, siis ainult juhul kui liitutakse koos Rootsiaga. Uurimistulemustest selgub, et NATOga liitumine hakkab mõjutama Soome majandust ja julgeolekut, sest Venemaa ei toeta Soome liitumist NATOga ning ekspertide arvamus on, et Soome liitumisel NATOga, ei jäta Venemaa reageerimata ning Soomest saaks Venemaa vaenlane. Sellisel juhul tuleb liitumine sõjalise alliansiga edasi lükata riik peab leidma moodused, kuidas säilitada häid poliitilisi kui ka kaubanduslikke suhteid Venemaaga. Külma sõja järgsel perioodil suudeti ekspordi laiendada Nõukogude Liidu turgudele, sest riikide vahelised suhteid olid head, praegune majanduslik seisund on olukorras, kus tuleb kiirelt leida lahendusi Venemaaga suhete parandamiseks.

Töös jõutakse järgmistele järeldusele:

- NATO on sõjaline liit ning kui arvestada ainult sõjalise liidu aspekti, peaks Soome liituma NATOga, sest Soome sõjaline varustatud paraneks. Aga kui arvestada neid ohte, mida NATOga liitumine riigile tekitada, siis ei tohiks vähemalt praeguses olukorras Soome NATOga liituda.
- Kui Soome soovib lähitulevikus NATOga liituda, peab riik minimeerima majanduslikku sõltuvust Venemaast.
- Põhjuseks, miks seni ei ole liitunud NATOga on teadmine, et sõjalise alliansiga liitumine halvendab Venemaa ja Soome vahelisi suhteid.

Venemaa ja NATO vaheline koostöö on praeguseks täielikult peatatud, ning seda Ukraina kriisi tõttu. Praeguses ebastabiilses olukorras, oleks mõtlematu tegu liituda NATOga, sest see võib veel enam Venemaad ärritada. Loomulikult peaks iga riik suutma otsustada, kas soovitakse NATOga liituda või mitte. Kuid selline riik nagu Soome, kes on Venemaast nii majanduslikult kui ja julgeolekut kõige enam seotud, peab tugevalt kaaluma erinevaid argumente NATO liitumise poolt ja vastu. Igasugune otsuse langetamine peab olema kaalutletud ja põhjendatud.

Põhjuseks, mis Soome ei ole liitunud NATOga on kümne aasta vältel toetanud enamus Soome erakondadest ning neljateistkümne aasta vältel enamus rahvast. Ainsana toetab sõjalise alliansiga liitumist Rahvuslik Koonderakond ning Vasakliit on kümne aasta vältel olnud suurim NATOga liitumise vastane. Soome peab edasi hoidma ja säilitama tugeva neutraalpoliitilise staatuse, sest Soome on sõltuv Venemaast.

Antud uurimistöös kasutatavad allikad on usaldusväärsed ning antud tööd on võimalik edasi uurida kasutades teisi ettevõtteid. Töös koostatud intervjuu vastuseid on kasutatud eetilisel ning ühtegi vastust ei ole kuritarvitatud või kasutatud mitte sobival viisil/ eesmärgil. Kõik töös kasutatud arvamused on viidatud ning lisatud allikate nimekirja.

POHDINTA

SUOMEN LIITYMINEN NATOON: SUOMEN MAHDOLLISUUDET JA RISKIT.

Laura Kajanus

Opinnäytetyöni tulosten perusteella voi todeta, että Suomen liittymisellä Natoon on Suomen valtiolle enemmän uhkapuolia kuin mahdollisuuksia. Suomen talouden ja turvallisuuden perusteella on valtiolle paras vaihtoehto olla liittymättä Natoon, koska Venäjän hallinnolla on suuri vaikutus Suomen talouteen ja politiikkaan. Tämän tutkielman päämäärä on tutkia Suomen talouden riippuvaisuutta Venäjästä hallinnosta sekä Venäjän vaikutukset Suomen talouteen. Opinnäytetyössäni pohdin kannattaako Suomen liittyä Natoon. Tutkimustulokset vahvistivat ja tukivat tutkimuksen hypoteesia. Suomen talous todettiin olevan riippuvainen Venäjän markkinoista ja liityminen Natoon voi vaikuttaa Suomen talouteen negatiivisesti. Tutkimustulosten perusteella voi todeta, Suomen talouden olevan riippuvainen Venäjän markkinoista. Huomioiden Suomen taloudellisen tilanteen, tulisi Natoon liittymistä harkita mielestäni huolella. Suomen liityminen Natoon saattaa olla uhka Suomen turvallisuudelle. Taloudelliset riskit voivat ilmetä Venäjän sanktioiden laajentamisen muodoissa ja energian vientö Suomeen kielletään. Lisäksi Venäjä voi vaikuttaa Suomen matkailuelinkeinoon vähentämällä tai jopa kieltämällä matkustamisen Suomeen. Venäjän markkinat ovat vaikuttaneet Suomen taloustilanteeseen merkittävästi. Oletankin, että Venäjän hävityillä markkinnoilla on vaikutusta nykypäivänäkin vaikuttavaan lamaan. Lamalla on suuri vaikutus suomalaisten hyvinvointiin niin fyysisesti, psyykkisesti, sosiaalisesti kuin taloudellisesti. Tutkimuksen perusteella voin todeta Suomen talouden olevan riippuvainen Venäjän markkinoista. Jos Suomi liittyy Natoon, toimii se "kumppanimaana" Ruotsin kanssa. Venäjä ei tue Suomen liittymistä Natoon ja se aiheuttaa valtiolle ison riskin. Eksperttien mielestä Venäjä ei jätä reagoimatta jos Suomi päättää liittyä Natoon, jolloin myös

Suomesta tulisi Venäjän vihollinen. Suomen ei tulisi nähdä tulevaisuutta likinäköisesti vaan valtion tulisi nähdä maan potentiaali ja mahdollisuudet sekä vähentää riippuvuutta Venäjästä. Suomen tulisi löytää ratkaisu mitenkä parantaa kaupallisia ja poliittisia suhteita Venäjän kanssa. Jos se onnistuu, olisi Suomella paremmat mahdollisuudet liittyä Natoon. Kylmän sodan aikana Suomi pystyi laajentamaan kauppajen vientiä Neuvosto Liittoon ja valtioiden väliset suhteet olivat hyvät. Nykypäivänä maiden väliset suhteet ovat kiristyneet ja Suomen tulisi löytää suhteita parantavat tekijät. Opinnäyte työssä on saavutettu seuraavat tulokset:

- Nato on sotilaallinen liito. Jos huomioon otetaan vain sotilasliitto, tulisi Suomen liittyä Natoon, koska silloin paranevat Suomen sotilas asevoimat. On kuitenkin tärkeää huomioida Natoon liittymisen uhkat, joiden perusteella Suomen ei olisi kannattavaa liittyä Natoon.
- Jos Suomi päättää liittyä Natoon, tulee valtion minimalisoida taloudelliset riskit.
- Natoon liittymisen esteenä todetaan olevan myös maiden välisten suhteiden heikentyminen.

Venäjän ja Naton väliset suhteet ovat tällä hetkellä täysin lamaantuneet Ukrainan kriisin takia. Nykyinen tilanne on epävakaa ja olisi äärettömän ajattelematonta liittyä Natoon, koska se voi aiheuttaa Venäjälle suurta kaunaa. Kirjoittajan mielestä jokaisen valtion tulee itse päättää liittymisestä Natoon, mutta toisilla valtioilla ei ole 1300 kilometrin pituisia rajoja Venäjän kanssa ja eivät ole näin ollen yhtä riippuvaisia Venäjästä. Naton liittyminen aiheuttaa jopa suurta turvallisuuden uhkaa Suomelle. Tulee päätös liittymisestä harkita tarkasti, oli valinta kumpi tahansa. Suomi ei ole liittynyt Natoon viimeisen kymmenen vuoden aikana, koska Suomen suurimmat puolueet ovat vastustaneet liittymistä ja suurin osa kansasta ei puolusta liittymistä Natoon. Suomen puolueista kannustaa Natoon liittymistä Kansallinen Kokoomus ja liittymistä vastustaa Vasemmistoliitto. Suomen pitää jatkaa puolueettomana maana, koska on taloudellisesti riippuvainen Venäjästä.

Opinnäytetyössäni ovat kaikki käytetyt lähteet luotettavia ja olen toiminut lähdekriittisesti. Haastattelut ovat toteutettu eettisesti turvaten haastateltavien yksityisyyden. Kaikkia työssäni käytettyjä lähteitä on käytetty tarkoituksenmukaisesti ja olen kirjoittanut työni totuudenmukaisesti vääristämättä teoria- tai empiriatietoa. Säilytän ja tuhoan tutkimusaineistoni asianmukaisella tavalla. Jatkotutkimusta on mahdollista toteuttaa lisäämällä ja haastatteleamalla uusia tutkittavia yrityksiä.

VIIDATUD ALLIKAD

- Aho, L. (2014a). Olvi löysi kiertotien Venäjälle – *Talouselämä*, 26.04. (toim). Santeri Pakkanen
[WWW] <http://www.talouselama.fi/uutiset/olvi-loysi-kiertotien-venajalle-3362749>
(11.03.2016)
- Aho, L. (2014b). Olvi Venäjän pakotteista ei koske Iisalmea – *Talouselämä*, 07.08. (toim.) Veera Honkanen.
[WWW] <http://www.taloussanomat.fi/yritykset/2014/08/07/olvi-venajan-pakotteista-ei-koske-iisalmea/201410965/12> (12.03.2016)
- Bergquist M., Heisbourg M., Nyberg R., Tiilikainen T. (2016). Arvio Suomen mahdollisen Nato-jäsenyyden vaikutuksista.-*Ulkoasiainministeriö*, 29.04.
[WWW] <http://formin.finland.fi/public/default.aspx?contentid=345679> (30.04.2016)
- Blomberg, J. (2003). Soome julgeolekupoliitika ja NATO - *Diplomaatia*. Nr 2. November (toim.) Jaakko Blomberg
[WWW] <http://www.diplomaatia.ee/artikkel/soome-julgeolekupoliitika-ja-nato/>
(20.03.2016)
- Eesti NATO Ühing
[WWW] <http://www.eata.ee/nato/washingtoni-leping/> (02.04.2016);
[WWW] <http://www.eata.ee/nato/partnerlus/> (14.05.2016)
- Euroopa Liidu koduleht
[WWW] http://europa.eu/publications/slidepresentations/slides/pdf/european_union_et.pdf (10.04.2016)
[WWW] http://europa.eu/abouteu/countries/index_et.htm#goto_3 (11.04.2016)
[WWW] http://europa.eu/about-eu/countries/member-countries/finland/index_et.htm
(11.04.2016)
- Europarlamentti (2014) Suomen suurimmat puolueet.
[WWW] <http://europarlamentti.info/fi/eurooppavaalit/vaalipuolueet/Suomen-puolueet/>
- Iloniemi, J., Lehtomäki, P (2015).Asiantuntijat talousfoorumissa: venäjän sanktiot ovat mielenosoitus eivät kovaa politiikkaa - *Yle*. 30.7 (toim). Tarja Nyyssönen
[WWW] http://yle.fi/uutiset/asiantuntijat_talousfoorumissa_venajan_sanktiot_ovat_mielenosoitus_eivat_kovaa_politiikkaa/8190993 (12.03.2016)
- Intervjuud isikutega: Heikkilä Olli (Olvi 2016) Kontunen Pia (Valio 2016), Paananen Katja (Ponsse 2016), Repo Marko (Profile 2016)

- Kangaspuro M., Patomäki H., Forsberg T., Aaltola M., (2014) Suomi Natoon vai ei- neljä asiantuntijaa vastaa -. *Iltta-Sanomat*, 20.03. (toim) Hellevi Mauno, Mika Lehto
[WWW]<http://www.iltasanomat.fi/kotimaa/art-2000000730577.html> (23.04.2016)
- Kaskela J. (2015). Miksi Suomi sanoi ei Natolle? Tässä syy – *Iltalehti*, 22.03. (toim). Olli Ainola.
[WWW] http://www.iltalehti.fi/uutiset/2015032219394833_uu.shtml (20.04.2016)
- Kivinen, O. (2011). Soome ja NATO - *Diplomaatia* Nr 90, Veebruar, (toim). Iivi Anna Masso
[WWW] <http://www.diplomaatia.ee/artikkel/soome-ja-nato/> (28.03.2016)
- Koivisto, H. (2014). Miten Venäjän ruuan tuontikielto vaikuttaa Suomeen - *Maaseutumedia*. 7.8 (toim) Hannu Koivisto
[WWW] <http://www.maaseutumedia.fi/miten-venajan-ruuan-tuontikielto-vaikuttaa-suomeen/> (10.03.2016)
- Kolga, M., Maigre, M., Mälksoo, M., Mölder H., Noorkõiv, T. (2004). A ja O taskuteatmik: NATO. Läti: Eesti Entsüklopeediakirjastus
- Korotsenko I., Fenenko A., Baranets V., Golts A.,(2016) Venäläisasiantuntijat varoittavat Suomea nato-jäsenyydestä: Suomesta tulisi vihollismaamme.- *YLE*, 29.04. (toim). Erkkä Mikkonen
[WWW]http://yle.fi/uutiset/venalaisiasiantuntijat_varoittavat_suomea_natojasenyydest_a_suomesta_tulisi_vihollismaamme/8849077 (16.05.2016)
- Koski, S.,(2014).Näin riippuvainen Suomi on Venäjän energiasta - *Iltalehti* 04.10. (toim.) Sami Koski
[WWW] http://www.iltalehti.fi/uutiset/2014100418699139_uu.shtml
- Lute D. (2016). USAn: Naton lähettiläs: NATO ei enää laajene pitkään aikaan.- *Yle*. 23.04. (toim). Anniina Wallius.
[WWW]http://yle.fi/uutiset/usan_natolahettilas_nato_ei_ena_laajene_pitkaan_aikaan/8832659 (23.04.2016)
- MTS (2005- 2015). Suomen Puolustuministeriö. Suomalaisten mielipiteitä ulko- ja turvallisuuspolitiikasta, maanpuolustuksesta ja turvallisuudesta. (toim.) Maanpuolustustiedotuksen suunnittelukunnan haastattelututkimus MTS
[WWW]http://www.defmin.fi/files/3338/MTS_mielipidetutkimus_15_raportti_suomeksi.pdf (14.05.2016)
- NATO põhiaktid (1998). NATO Pressi- ja informatsioonibüroo
- Nato koduleht
[WWW] www.nato.int; <http://www.nato.int/nato-welcome/index.html> (10.04.2016)

- Niinistö S. (2014) Finland feeling vulnerable amid Russian provocations - *Washington Post*. 23.11. (written) Adam Karla, Deyoung Karen
 [WWW]https://www.washingtonpost.com/world/europe/finland-feeling-vulnerable-amid-russian-provocations/2014/11/23/defc5a90-69b2-11e4-bafd-6598192a448d_story.html (23.04.2016)
- Nummela, J. (2015). Metsäkonejohtaja: Venejällä tilanne paranee - *Taloussanomat*, 20.10 toim. Taloussanomat
 [WWW]<http://www.taloussanomat.fi/porssi/2015/10/20/metsakonejohtaja-venajalla-tilanne-paranee/201513677/170> (19.03.2016)
- Nummela, J. (2015). Ponsse käy ennätyskierröksillä - *Kauppalehti*. 18.02. (toim). Kauppalehti
 [WWW]<http://www.kauppalehti.fi/uutiset/ponsse-kay-ennatyskierröksilla/nB69BAzg> (19.03.2016)
- Paananen A., (2014). Venäjä varoitti kansalaisiaan matkustamasta näihin maihin- Suomi myös listalla- *Iltta- Sanomat*, 11.04 (toim.) Arja Paananen
 [WWW] <http://www.iltasanomat.fi/ulkomaat/art-2000000741152.html> (17.05.2016)
- Pavel, P., (2016). Korkea Nato-kenraali: Suomi täysin Natoon sopiva - *Yle*. 25.04. (toim). Reio Lindroos
 [WWW]http://yle.fi/uutiset/korkea_natokenraali_suomi_taysin_natoon_sopiva/8836425 (26.04.2016)
- Puolustusministeriö, Pohjoismaiden puolustusalan yhteistyö- NORDEF
 [WWW]http://www.defmin.fi/tehtavat_ja_toiminta/puolustuspolitiikka/pohjoismainen_yhteistyö (17.05.2016)
- Raeste, J. (2015). HS- gallup: Enemmistö suomalaisista vastustaa yhä NATO- jäsenyyttä.-*HS*. 05.03.2015 (toim). Juha- Pekka Raeste
 [WWW]<http://www.hs.fi/kotimaa/a1425450355649?jako=64ae5e66cfd5d8b951fbf4e53a3f6da3&ref=og-url> (14.05.2016)
- Reserviläisliitto (2016). Reserviläisten. NATO säkemykset aiempaa epävarmempia.23.03.
 [WWW]http://www.reservilaisliitto.fi/uutishuone/uutiset/reservilaisten_nato_nakemykset_aiempaa_epavarmempia.34468.news (26.04.2016)
- Rusgate (2014) Venäläisten matkailu Suomeen kasvoi 52 miljoonaan matkaan vuonna 2013- *Rusgate*, 7.04. (toim.) Rusgate
 [WWW]<http://www.rusgate.fi/2014/04/07/venalaisten-matkailu-suomeen-kasvoi-52-miljoonaan-matkaan-vuonna-2013/> (17.05.2016)
- Saarinen, J., (2014) Suomen suhde Venäjään jäähtyy: Kriisi hydyttää turismi- *Helsingin Sanomat*, 22.03.(toim). Juhani Saarinen
 [WWW]<http://www.hs.fi/kotimaa/a1395395719414> (17.05.2016)
- Salolainen P., Kääriäinen, S. (2014) Talouspakotteiden kiristymisen uhkaa venäjää- *Maan-seuduntulevaisuus*, 23.07 (toim) Jukka Kuivula

[WWW]<http://www.maaseuduntulevaisuus.fi/politiikka-ja-talous/talouspakotteiden-kiristyminen-uhkaa-ven%C3%A4j%C3%A4%C3%A4-1.66914> (18.05.2016)

Sipilä, J., Soini, T., Stubb, A., Rinne, A., (2015). Neljän suurimman puolueen Nato-kannat syynissä – "On siirrytty uudenlaiseen kielenkäyttöön" - *Yle*. 14.04 (toim). Markus Kuokkanen (23.04.2016)

[WWW]<http://yle.fi/ylex/uutiset/neljan-suurimman-puolueen-natokannat-syynissa-on-siirrytty-uudenlaiseen-kielenkayttoon/3-7927016> (12.03.2016)

Tilastokeskus

[WWW]http://tilastokeskus.fi/tup/suoluk/suoluk_alue.html#maantieteellisia (12.03.2016)

Tuomioja E. (2016). Turvallisuuspolitiikan selentekoja odottaesamme. 14.04.

[WWW]<http://tuomioja.org/> (19.04.2016)

Tuomioja, E. (2014a). Suomen entinen ulkoministeri puuttui NATO Keskusteluun.- *Uusisuomi*. 17.04. (toim.) Katja Incoronato

[WWW] <http://www.uusisuomi.fi/kotimaa/192804-suomen-entinen-ulkoministeri-puuttui-nato-keskusteluun-ei-ole-lainkaan-uskottavaa> (29.03.2016)

Tuomioja E. (2014b). Tuomioja: Isäntämaansopimus ei vie Suomea kohti Natoa.- *Yle*. 27.toukokuu (toim). Kreetta Karvala

[WWW] http://www.iltalehti.fi/uutiset/2014082718607568_uu.shtml (14.04.2016)

Ulkoasiainministeriö: Suomen Erityisedustusto NATOssa

[WWW]<http://www.finlandnato.org/public/default.aspx?nodeid=31554&contentlan=1&culture=fi-FI> (14.05.2015)

Valtioneuvosto [WWW] <http://valtioneuvosto.fi/sipilan-hallitus/ministerit> (17.05.2016)

Visitfinland Matkailulla on yhä suurempi merkitys Suomen kansantaloudelle

[WWW]<http://www.visitfinland.fi/tutkimukset-ja-tilastot/matkailun-taloudelliset-vaikutukset/> (16.04.2016)

[WWW]<http://www.visitfinland.fi/wp-content/uploads/2016/04/Matkailun-luvut-infograafi-2015-fi.pdf?dl> (16.04.2016)

Vehviläinen, M., (2014) Synkkä matkaliutilasto Venäjältä: Suomi romahti *Kauppalehti*, 18.06 (toim.) Maija Vehviläinen <http://www.kauppalehti.fi/uutiset/synkka-matkailutilasto-venajalta-suomi-romahti/LGBVCidz> (17.05.2015)

Välisministerium.

[WWW] <http://vm.ee/et/nato-partnerlussuhted-ja-koostoo> (29.03. 2016)

[WWW]<http://www.vm.ee/et/soome-vabariik-ii-majanduse-iseloomustus> (29.03.2015)

[WWW] <http://vm.ee/et/mis-nato#eesmargid> (02.04.2016)

[WWW] <http://www.vm.ee/et/soome-vabariik-i-uldandmed> (16.03.2016)

[WWW]<http://www.agri.ee/et/venemaa-sanktsioonid-euroopa-liidu-toidukaupadele> (02.04.2016)

[WWW] www.google.com (19.03.2016) NATO liikmesriikide kaart.

LISAD

Lisa 1. NATO liikmesriikide kaart

Pilt 1. NATO liikmesriikide kaart

Allikas: www.google.com

Lisa 2. Euroopa Liidu liikmesriikide kaart

Pilt nr 2. Kaart Euroopa Liidu liikmesriikidest

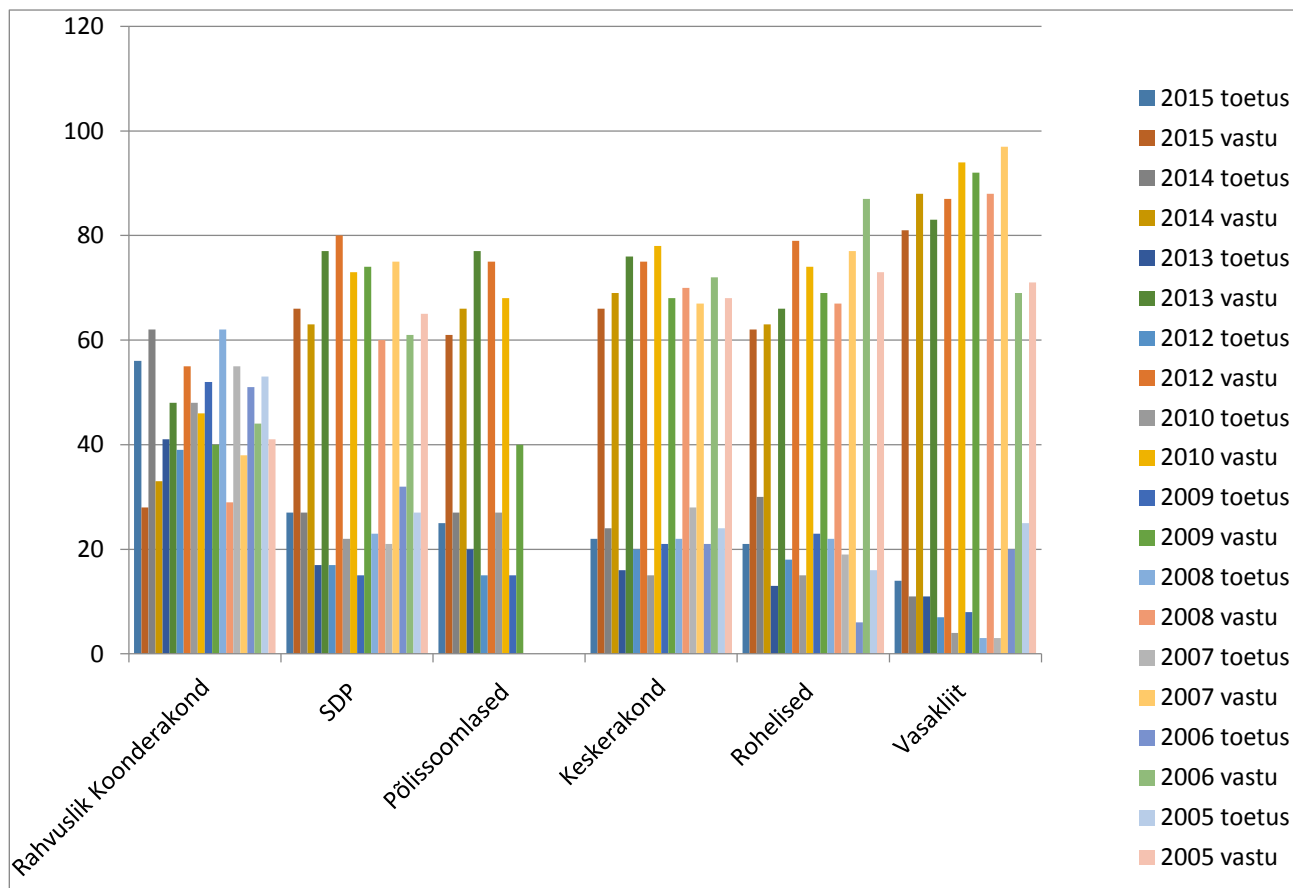
Allikas: Euroopa Liidu kodulehelt http://europa.eu/publications/slide-presentations/slides/pdf/european_union_et.pdf

Lisa 3. Ettevõtete intervjuu küsimused

Intervjuu küsimused firmadele: Profile, Valio, Ponsse ja Olvi.

1. Kas ja miks Teie arvates Soome peaks NATOga liituma? Miks ei ? Pitäisiko Teidän mielestä Suomen liittyä Natoon ? Miksi ja miksi ei?
2. Kui Soome liitub NATOga, kas arvate, et Venemaa võib sanktsioone laiendada? Voiko Teidän mielestä Venäjä laajentaa sanktioita Suomelle, jos Suomi liittyy Natoon?
3. Kui Soome liitub NATOga, kas Venemaa sanktsioonid võivad hakata mõjutama Teie firmat? Jos Suomi liittyy Natoon, niin vaikuttaako Venejän asettamat sanktiot Teidän yritystä?
4. Kas ja kuidas Venemaa sanktsioonid on mõjutanud Teie ettevõtet? Onko Venejän asettamat sanktiot vaikuttanut Teidän yritystä?
5. Kas Venemaa turgudel on Teie ettevõttel suur osakaal? Onko Venejän markkinoilla Teidän yritykselle kuinka suuri vaikutus?

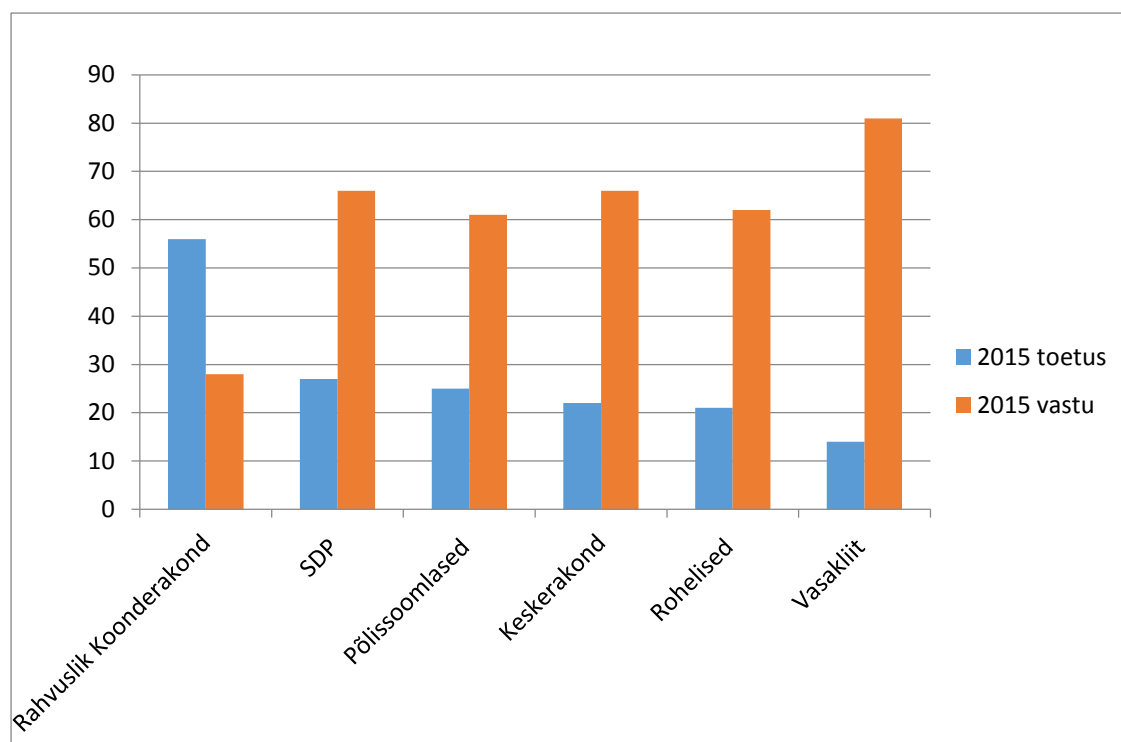
Lisa 4. Joonis Soome erakondade NATO toetuse kujunemisest

Joonis 2. Soome erakondade NATO toetuse kujunemine kümne aasta vältel

Allikas: (MTS 2005- 2015)

Lisa 5. Joonis Soome erakondade NATO toetamine 2015. aastal

Joonis 3. Soome erakondade NATO toetuse kujunemine 2015. aastal

Allikas: (MTS 2005-2015)